

Ekonomika razvoja: Analiza populacijskih gibanja u Hrvatskoj i EU

Dolenc, Martin

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:189989>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

MARTIN DOLENC

ANALIZA POPULACIJSKIH GIBANJA U HRVATSKOJ I
EU

Diplomski rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

MARTIN DOLENC

ANALIZA POPULACIJSKIH GIBANJA U HRVATSKOJ I EU

Diplomski rad

Martin Dolenc

JMBAG: 0303087442, redovan/izvanredan student

Studijski smjer: management i poduzetništvo

Kolegij: Ekonomika razvoja

Mentor: prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Martin Dolenc, kandidat za prvostupnika ekonomije, smjera Management i poduzetništvo, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, XX. rujan 2023. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Martin Dolenc**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „ **ANALIZA POPULACIJSKIH GIBANJA U HRVATSKOJ I EU**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, XX. rujan 2023. godine

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DETERMINANTE I SPECIFIČNOSTI DEMOGRAFIJE.....	3
2.1. Pojemne odrednice i elementi stanovništva	3
2.2. Prirodno kretanje stanovništva	5
2.3. Mehaničko kretanje stanovništva	9
3. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA.....	10
3.1. Populacija EU	12
3.2. Populacija Hrvatske	16
3.3. Projekcije stanovništva	21
4. ODREDNICE I SPECIFIČNOSTI MIGRACIJA.....	23
4.1. Odlazak stanovništva iz Hrvatske	23
4.2. Dolazak stanovništva u Hrvatsku.....	30
4.2.1. Odredišne zemlje hrvatskih migranata	31
4.2.2. Stanovništvo EU.....	33
4.2.3. Vanjska migracija stanovništva po županijama u RH	36
5. ZAKLJUČAK.....	42
LITERATURA.....	45
POPIS SLIKA	47
POPIS TABLICA.....	48
SAŽETAK.....	49
SUMMARY	50

1. UVOD

Populacijska gibanja predstavljaju važan demografski izazov s kojim se suočavaju mnoge zemlje, uključujući Hrvatsku i druge dijelove Europe. Ova pojava obuhvaća smanjenje broja stanovnika i negativne trendove u natalitetu, što može imati ozbiljne posljedice za društvo, gospodarstvo i socijalnu strukturu.

Hrvatska, kao i mnoge druge zemlje Europe, suočava se s problemom populacijskih gibanja. Glavni čimbenik koji pridonosi ovom problemu je niski natalitet. Mladi parovi sve više odgađaju rađanje djece zbog promjene vrijednosti, promjene u načinu života i ekonomskih razloga. Osim toga, sve je veći broj parova koji se odlučuju na manji broj djece ili čak na potpunu obiteljsku planiranje. Ove demografske promjene rezultiraju negativnom stopom prirodnog prirasta, što dovodi do smanjenja ukupne populacije.

Populacijska dinamika ima ogroman utjecaj na društvene, ekonomske i političke procese u različitim zemljama, stoga je izrazito važno razumjeti trendove i promjene u populacijskim kretanjima. Kroz pojmove nataliteta, mortaliteta, imigracija i emigracija te njihovih posljedica reprodukcije i depopulacije stanovništva cilj je dobiti širu sliku o dinamici populacije u RH i EU. Aktualni trendovi u populacijskim kretanjima općenito u razvijenim zemljama pa tako i u Hrvatskoj i EU je smanjenje stope mortaliteta, što u konačnici dovodi do starenja stanovništva. Na taj prirodni populacijski čimbenik - produljenje životnog vijeka - uvelike utječe veliki napredak na području medicine. Također veliki utjecaj na starenje stanovništva ima smanjena stope nataliteta, koja proizlazi iz više čimbenika od čega su neki; strah od rađanja, razvoj osobnih karijera, ubrzani stil života. U RH je vrlo osjetan efekt starenja stanovništva te se populacija u RH uvelike dodatno smanjila zbog iseljavanja državljana RH u druge zemlje u potrazi za boljim životnim standardom.

Cilj završnog rada je analizirati prirodna i mehanička populacijska kretanja u Republici Hrvatskoj (RH) kao i u Europskoj uniji (EU). U ovom radu će biti analizirani najnoviji dostupni podaci o stopama nataliteta, stopama mortaliteta, migracijskim trendovima i drugim važnim aspektima populacijske dinamike u Hrvatskoj i EU. Svrha rada je sagledati

važnost ovih kretanja i pružiti uvid u različite društvene i ekonomske čimbenike koji utječu na populacijsku dinamiku na ovim područjima.

Struktura diplomskog rada podijeljena je na pet zasebnih cjelina. U uvodnom dijelu opisana je uvodna riječ teme, cilj i svrha istraživanja, struktura rada te znanstvene metode. U drugom poglavlju objašnjeni su opći pojmovi i navedene definicije i formule općenito iz demografije. U trećem poglavlju opisane su migracije prvo su opisane emigracije i imigracije u RH te nakon toga su opisane emigracije i imigracije u EU. Četvrto poglavlje rada izrađeno je pomoću pretraživanja i analiziranja neprojenog broja datoteka Državnog zavoda za statistiku te Eurostata koji imaju vrlo dostupnu i opširnu bazu podataka koja se relativno lako može pretraživati i pomoću njihovih izvještaja raditi svoje dodatne izračune kako bi se dobio bolji uvid u populacijske pokazatelje za RH i EU . U zaključku je data završna misao autora o istraženoj temi.

U diplomskom radu su, u različitim kombinacijama, korištene sljedeće znanstvene metode: metoda deskripcije, metoda kompilacije, metoda generalizacije i apstrakcije, metoda ukazivanja na prednosti i nedostatke, induktivna i deduktivna metoda te metode analize i sinteze, koje se sve zajedno prožimaju kroz čitav diplomski rad.

2. DETERMINANTE I SPECIFIČNOSTI DEMOGRAFIJE

Demografija je multidisciplinarno područje koje se fokusira na znanstveno proučavanje ljudske populacije. Obuhvaća širok raspon tema povezanih s populacijskom dinamikom, uključujući veličinu populacije, strukturu, distribuciju, sastav i promjene tijekom vremena (Mišetić, 2005.). Demografi koriste statističke metode i kvantitativne tehnike za analizu i tumačenje podataka o stanovništvu, pružajući dragocjene uvide u različite društvene, ekonomske i zdravstvene aspekte stanovništva. Demografsko istraživanje uključuje prikupljanje, analiziranje i tumačenje podataka iz popisa stanovništva, anketa, sustava vitalnih registracija i administrativnih zapisa. Napredne statističke metode i tehnike modeliranja koriste se za analizu demografskih podataka i izradu projekcija o budućim populacijskim trendovima.

2.1. Pojmovne odrednice i elementi stanovništva

Stanovništvo je temeljni pojam u demografiji, sociologiji i srodnim područjima. Odnosi se na ukupan broj pojedinaca, koji žive i postoje unutar određenog geografskog područja ili definirane granice, u određenom trenutku u vremenu (Wertheimer-Baletić, 1999.). Proučavanje populacije obuhvaća različite aspekte, uključujući veličinu, sastav, distribuciju, gustoću, rast i karakteristike skupine jedinki unutar specifičnog konteksta.

Veličina populacije osnovna je mjera i daje pregled veličine populacije. Može se izraziti na različitim razinama, kao što su globalna, nacionalna, regionalna ili lokalna populacija. Na veličinu populacije utječe nekoliko čimbenika, uključujući stope nataliteta, stope smrtnosti, migracijske obrasce i društvene čimbenike poput stope plodnosti, stope mortaliteta i dobne strukture (Nejašmić, 2005.).

Sastav stanovništva odnosi se na demografske karakteristike stanovništva, kao što su dob, spol, etnička pripadnost, razina obrazovanja, zanimanje, bračni status i druge društveno-ekonomske karakteristike. Analiza sastava stanovništva pomaže u razumijevanju raznolikosti, društvene strukture i raspodjele resursa unutar društva. Također pruža uvid u obrasce nejednakosti, društvene kohezije i dinamike radne snage.

Distribucija stanovništva odnosi se na prostorni raspored jedinki unutar određenog područja. Ispituje koncentraciju ili disperziju stanovništva po regijama, urbanim ili ruralnim područjima i različitim geografskim jedinicama (Mišetić, 2005.). Na distribuciju stanovništva utječu čimbenici poput fizičke geografije, dostupnosti resursa, ekonomskih mogućnosti, infrastrukture i društvenih čimbenika. Razumijevanje raspodjele stanovništva bitno je za planiranje i raspodjelu resursa, urbani razvoj i osiguravanje jednakog pristupa uslugama. Gustoća naseljenosti je mjera broja jedinki po jedinici kopnene površine ili volumena (Akrap, 2003.). Pokazuje koliko je naseljenost u određenoj geografskoj regiji napučena ili rijetka. Gustoća naseljenosti izračunava se dijeljenjem veličine populacije s površinom ili volumenom. Pomaže u procjeni pritiska na resurse, infrastrukturu i okoliš unutar određenog područja.

Porast stanovništva je promjena veličine stanovništva u određenom vremenskom razdoblju. Na njega utječu prirodni prirast (rođeni minus umrli) i neto migracija (dolazak minus odlazak) (Gelo, 1987.). Rast stanovništva može biti pozitivan (kada broj rođenih i useljavanja premašuje broj umrlih i iseljavanja) ili negativan (kada broj umrlih i iseljavanja premašuje broj rođenih i useljavanja). Stopa rasta stanovništva važan je pokazatelj demografske dinamike, a utječe na različite društvene, ekonomske i okolišne čimbenike. Dinamika populacije odnosi se na obrasce, procese i promjene u karakteristikama i strukturi populacije tijekom vremena. Uključuje čimbenike poput plodnosti, mortaliteta, migracije, dobne distribucije i drugih demografskih događaja (Stiperski, 2003.). Dinamika stanovništva ključna je za razumijevanje društvenog i gospodarskog razvoja, planiranja resursa, pružanja zdravstvene skrbi, trendova na tržištu rada i formuliranja politike. Projekcije stanovništva su procjene buduće veličine stanovništva i karakteristika koje se temelje na pretpostavkama o plodnosti, mortalitetu i obrascima migracije. Projekcije su korisne za dugoročno planiranje, razvoj politike i predviđanje budućih društvenih i gospodarskih izazova.

2.2. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva je proces u kojem se broj stanovnika u određenom području mijenja zbog prirodnih faktora kao što su rađanje i smrt, bez utjecaja migracija. Ovaj demografski fenomen ima značajan utjecaj na strukturu i veličinu stanovništva te može imati implikacije na različite društvene, gospodarske i političke aspekte.

Jedan od osnovnih pokazatelja prirodnog kretanja stanovništva je prirodni prirast, koji se dobiva oduzimanjem broja umrlih od broja rođenih u određenom vremenskom razdoblju. Pozitivan prirodni prirast označava da je broj rođenih veći od broja umrlih, što rezultira povećanjem ukupnog broja stanovnika (Mišetić, 2005.). S druge strane, negativan prirodni prirast ukazuje na to da broj umrlih premašuje broj rođenih, što rezultira smanjenjem stanovništva.

Faktori koji utječu na prirodno kretanje stanovništva uključuju stopu fertiliteta (plodnost), stopu mortaliteta (smrtnost) i očekivano trajanje života. Visoka stopa fertiliteta obično rezultira većim brojem rođenih, dok visoka stopa mortaliteta uzrokuje veći broj umrlih. Očekivano trajanje života također može utjecati na prirodno kretanje stanovništva jer dulji životni vijek može rezultirati većim brojem starijih osoba.

Prirodno kretanje stanovništva ima brojne posljedice. Pozitivan prirodni prirast može dovesti do rasta stanovništva, što može predstavljati izazove poput potrebe za povećanjem infrastrukture, pružanjem dovoljnih javnih usluga i zadovoljavanjem potreba stanovništva u područjima kao što su obrazovanje, zdravstvo i stanovanje (Mišetić, 2005.). S druge strane, negativan prirodni prirast može rezultirati starenjem stanovništva, smanjenjem radne snage i potencijalnih ekonomskih problema.

Važno je naglasiti da prirodno kretanje stanovništva može biti pod utjecajem različitih faktora, poput socioekonomskih uvjeta, politike zdravstva, obrazovanja i dostupnosti kontracepcije. Stoga, vlade i društvene institucije često poduzimaju mjere i politike kako bi utjecale na prirodno kretanje stanovništva, kao što su promicanje reproduktivnog zdravlja i pružanje zdravstvenih usluga

Stopa nataliteta ključni je demografski pokazatelj koji mjeri broj živorođenih u populaciji unutar određenog vremenskog razdoblja, obično izražena kao broj živorođenih na 1000 pojedinaca. Pruža vrijedan uvid u reproduktivno ponašanje populacije i pomaže u procjeni rasta i dinamike populacije. Natalitet se izračunava pomoću formule (Mišetić, 2005.):
$$\text{Natalitet} = (\text{Broj živorođenih} / \text{Ukupna populacija}) \times 1.000.$$
 Brojnik formule predstavlja ukupan broj živorođenih koji su se dogodili u navedenom vremenskom razdoblju, dok nazivnik predstavlja ukupnu populaciju u tom istom trenutku. Množenje rezultata s 1000 omogućuje izražavanje stope nataliteta na 1000 pojedinaca, pružajući standardiziranu mjeru za usporedbu. Na stopu nataliteta utječu različiti čimbenici, uključujući stope plodnosti, dob majke, kulturne norme, socioekonomske uvjete, vladine politike i pristup zdravstvenoj skrbi. Visoke stope nataliteta obično se uočavaju u zemljama s mladim stanovništvom, nižim razinama obrazovanja i ekonomskog razvoja te ograničenim pristupom kontracepciji i informacijama o planiranju obitelji.

Nasuprot tome, niske stope nataliteta često su povezane sa starijom populacijom, višim razinama obrazovanja, poboljšanim socioekonomskim uvjetima i učinkovitim programima planiranja obitelji (Bilen, 2002.). Stopa nataliteta ima značajne implikacije na društveni, ekonomski i javnozdravstveni kontekst. U smislu društvene dinamike, visoka stopa nataliteta može pridonijeti brzom rastu stanovništva, što može izazvati problem za resurse, infrastrukturu i socijalne usluge. Također može utjecati na omjer ovisnosti, koji mjeri omjer nezaposlenih pojedinaca (djece i starijih) u odnosu na radno sposobno stanovništvo. Visoka stopa nataliteta može opteretiti zdravstvene sustave, obrazovne ustanove i programe socijalne skrbi, dok niska stopa nataliteta može izazvati zabrinutost u vezi sa starenjem stanovništva i potencijalnim nedostatkom radne snage. Iz ekonomske perspektive, stopa nataliteta igra ključnu ulogu u određivanju veličine i strukture radne snage. Visoka stopa nataliteta može doprinijeti većem broju radno sposobnog stanovništva, potencijalno potaknuti gospodarski rast i produktivnost (Akrap, 2003.). S druge strane, niska stopa nataliteta može rezultirati smanjenjem radne snage, što može predstavljati izazove za održavanje gospodarskog razvoja, podržavanje sustava socijalne skrbi i osiguravanje međugeneracijske jednakosti.

Stopa smrtnosti temeljna je demografska mjera koja kvantificira broj smrtnih slučajeva koji se dogode unutar populacije tijekom određenog vremenskog razdoblja. Obično se izražava kao broj umrlih na 1000 pojedinaca u populaciji. Stopa smrtnosti izračunava se pomoću formule: $\text{Stopa smrtnosti} = (\text{Broj umrlih} / \text{Ukupna populacija}) \times 1000$ (Nejašmić, 2005.). Brojnik formule predstavlja ukupan broj smrtnih slučajeva koji su se dogodili u određenom vremenskom razdoblju, dok nazivnik predstavlja ukupnu populaciju u tom istom trenutku. Množenje rezultata s 1000 omogućuje da se stopa smrtnosti izrazi na 1000 pojedinaca, pružajući standardiziranu mjeru za usporedbu. Stopa smrtnosti služi kao ključni pokazatelj za razumijevanje zdravlja stanovništva, procjenu zdravstvenih sustava i procjenu ukupnog blagostanja stanovništva. Na njega utječu različiti čimbenici kao što su dobna distribucija, prevencija bolesti, pristup i kvaliteta zdravstvene skrbi, izbor načina života, socioekonomski uvjeti i čimbenici okoliša.

Praćenje promjena u stopi smrtnosti tijekom vremena može pružiti dragocjene uvide u promjene u obrascima zdravlja stanovništva i mortaliteta (Stiperski, 2003.). Osobito je važno u identificiranju trendova povezanih s određenim uzrocima smrti, kao što su zarazne bolesti, kronične bolesti ili vanjski čimbenici poput nesreća ili nasilja. Promjene u stopi smrtnosti također mogu odražavati napredak medicinske tehnologije, poboljšanja zdravstvene infrastrukture i učinkovitost javnozdravstvenih intervencija. Niske stope smrtnosti općenito su povezane s poboljšanim ukupnim zdravljem stanovništva, pristupom kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi i učinkovitim javnozdravstvenim mjerama. Međutim, niske stope smrtnosti također mogu istaknuti izazove povezane sa starenjem stanovništva, upravljanjem kroničnim bolestima i održivošću zdravstvene skrbi.

Stopa rasta stanovništva je demografski pokazatelj koji kvantificira stopu kojom se stanovništvo mijenja u određenom vremenskom razdoblju. Pruža uvid u ukupni rast ili pad stanovništva uzimajući u obzir dva primarna (Akrap, 2003.) čimbenika: prirodni porast stanovništva (rođenje minus smrtnost) i neto migraciju. Formula za izračun stope rasta stanovništva je: $\text{Stopa rasta stanovništva} = [(\text{rođenja} - \text{umrli}) + \text{neto migracija}] / \text{ukupna populacija} \times 100$ (Mišetić, 2005.). Brojnik formule predstavlja kombinirani učinak rođenja, smrti i neto migracije, dok nazivnik predstavlja ukupnu populaciju na početku ili kraju vremenskog razdoblja. Množenjem rezultata sa 100 vrijednost se pretvara u postotak, što omogućuje lakše tumačenje i usporedbu. Rađanje pridonosi rastu stanovništva, dok

smrtnost dovodi do smanjenja broja stanovnika. Oduzimanjem broja umrlih od broja rođenih dobiva se prirodni prirast stanovništva. Neto migracija predstavlja ravnotežu između broja pojedinaca koji doseljavaju (imigracija) i iseljenika (emigracija) tijekom određenog vremenskog razdoblja. Pozitivan migracijski saldo doprinosi rastu stanovništva, dok negativan migracijski saldo rezultira padom stanovništva. Neto migracija odražava domaća i međunarodna kretanja pojedinaca. Uzimajući u obzir i prirodni porast stanovništva i neto migraciju, stopa rasta stanovništva daje sveobuhvatnu mjeru ukupne promjene u veličini stanovništva. Omogućuje potpunije razumijevanje populacijske dinamike i čimbenika koji utječu na promjenu populacije.

Stopa plodnosti je demografski pokazatelj koji pruža uvide u reproduktivne obrasce unutar populacije. Mjeri prosječan broj djece koju su rodile žene reproduktivne dobi, obično između 15 i 49 godina, unutar određene populacije (Wertheimer-Baletić, 1999.). Stopa nataliteta izračunava broj živorođene djece na 1000 pojedinaca u određenoj populaciji unutar određenog vremenskog razdoblja. Pruža širok pregled obrazaca plodnosti, ali ne uzima u obzir varijacije u dobnoj strukturi stanovništva. Formula za izračunavanje grube stope nataliteta je: $(\text{broj živorođene djece} / \text{ukupna populacija}) \times 1000$. Stopa plodnosti na ili malo iznad kritične razine (oko 2,1 dijete po ženi) općenito se smatra neophodnom za dugoročno održavanje stabilne veličine stanovništva (Wertheimer-Baletić, 1999.). Stope plodnosti ispod ove razine mogu dovesti do smanjenja stanovništva i starenja, dok stope iznad ove razine mogu rezultirati rastom stanovništva.

Očekivani životni vijek daje procjenu prosječnog broja godina života koje osoba očekuje, na temelju trenutnih stopa smrtnosti. To je statistička mjera koja se koristi za procjenu prosječnog životnog vijeka unutar populacije ili određene skupine (Mišetić, 2005.). Obično se računa pri rođenju, ali se također može izračunati za određene dobne skupine. Izračun uključuje analizu podataka o smrtnosti i primjenu dobno specifičnih stopa smrtnosti za procjenu prosječnog preostalog životnog vijeka za pojedince u određenoj populaciji. Očekivani životni vijek često se predstavlja kao očekivani broj godina koje bi osoba živjela ako trenutne stope smrtnosti potraju tijekom cijelog života. Međutim, važno je napomenuti da je očekivani životni vijek statistička mjera i ne jamči životni vijek pojedinca. Predstavlja prosjek, a individualni životni vijek može značajno varirati unutar populacije.

2.3. Mehaničko kretanje stanovništva

Mehaničko kretanje stanovništva odnosi se na promjene u broju stanovnika u određenom području koje su rezultat migracija, odnosno seljenja ljudi s jednog mjesta na drugo. Ova vrsta kretanja stanovništva može biti unutar iste zemlje (unutarnje migracije) ili između različitih zemalja (međunarodne migracije) (Mišetić, 2005.). Mehaničko kretanje stanovništva ima duboke društvene, ekonomske i političke implikacije te često oblikuje strukturu i karakteristike populacije.

Migracije se događaju iz različitih razloga. Ljudi se mogu seliti zbog potrage za boljim gospodarskim prilikama, zapošljavanja, obrazovanja, političke nestabilnosti, sukoba, prirodnih katastrofa ili tražeći bolji životni standard. Neki ljudi se sele privremeno, dok drugi napuštaju svoje domove s namjerom trajnog preseljenja. Migracije mogu biti individualne ili obiteljske, ali mogu biti i organizirane kao dio masovnih migracijskih valova ili izbjegličkih kriza.

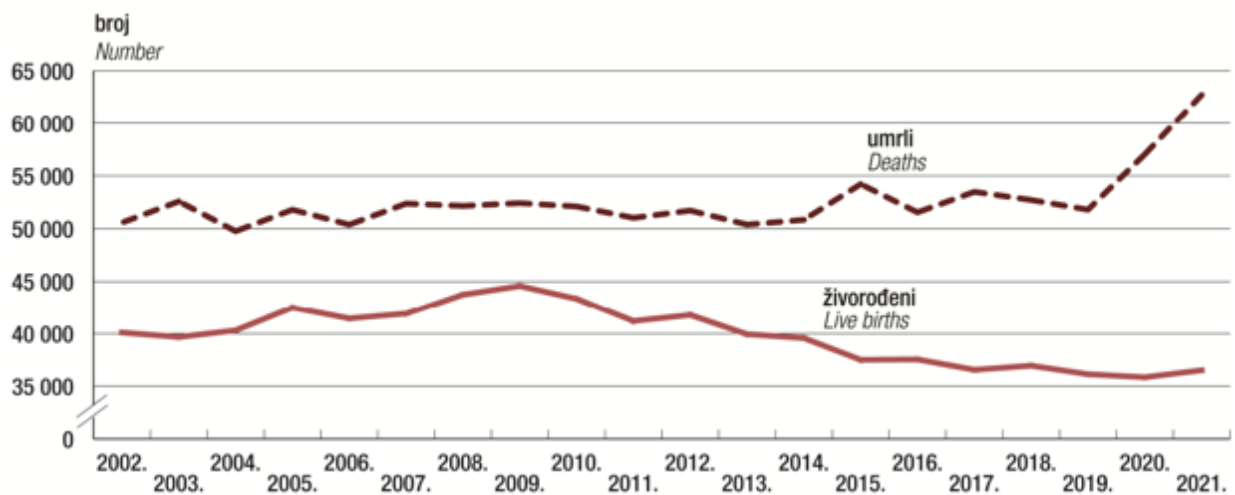
Mehaničko kretanje stanovništva ima brojne posljedice na zemlje iz kojih ljudi odlaze i zemlje u koje dolaze. Emigracija (odlazak iz zemlje) može dovesti do smanjenja radne snage, "odljeva mozгова" (gubitak visokoobrazovanih i kvalificiranih radnika), ali također može donijeti i financijske koristi kroz doznake koje emigranti šalju natrag u svoje domovine (Mišetić, 2005.). Imigracija (dolazak u zemlju) može donijeti ekonomske prednosti kroz doprinos novim radnicima i kulturološku raznolikost, ali može izazvati i izazove poput integracije migranata, preraspodjele resursa i kulturnih sukoba.

Vlade i međunarodne organizacije često provode politike i mjere kako bi regulirale mehaničko kretanje stanovništva. To uključuje uspostavljanje imigracijskih politika, kontrole granica, razvoj programa integracije migranata, poticanje povratka iseljenika, pružanje humanitarne pomoći izbjeglicama i borbu protiv ilegalnih migracija. Međunarodna suradnja i dijalog također su važni u rješavanju problema i izazova vezanih uz mehaničko kretanje stanovništva.

3. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

Prema posljednjim podacima DZS u prvom tromjesečju 2023. zabilježeno je konstanto manje umrlih, nego u prvom tromjesečju 2022. godine. Iz toga se može zaključiti kako ovaj trend porasta broja mrtvih poslije 2020. godine opada te se polako vraća u normalu.

Slika 1. Prirodno kretanje stanovništva u razdoblju 2002.- 2021. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku, Prirodno kretanje stanovništva u 2021.

Od 2001. do 2020. stanovništvo EU-a zabilježilo je rast od 4%, popevši se sa 429 milijuna na 447 milijuna pojedinaca. Sedamnaest država članica doživjelo je povećanje stanovništva u tom razdoblju, dok je deset zabilježilo pad. Luksemburg, Malta, Irska i Cipar zabilježili su najznačajnija relativna povećanja od 43%, 31%, 30%, odnosno 27% (DZS, 2023.). S druge strane, Litva i Latvija suočile su se s najvećim relativnim padom od -20% i -19%.

Međutim, između 1. siječnja 2020. i 1. siječnja 2022. broj stanovnika EU-a smanjio se za 585.000 ljudi. Najveći pad u apsolutnom iznosu zabilježen je u Italiji (-611 000, što odgovara -1,0%) i Poljskoj (-304.000, -0,8%), a u relativnom iznosu u Hrvatskoj (-4,8%, -196.000) i Grčkoj (-2,4%) %, -259.000) (DZS, 2023.). Sveukupno, deset zemalja pokazalo je pad stanovništva tijekom dvogodišnjeg razdoblja 2020.-2021., dok je preostalih

sedamnaest imalo porast. Francuska je zabilježila najveći apsolutni porast (552.000, 0,8%), a Luksemburg najveći relativni (3,1%, 19.000).

Ukupna stopa nataliteta, koja predstavlja broj živorođene djece na 1.000 pojedinaca, podvrgnuta je značajnim fluktuacijama unutar Europske unije tijekom godina. U 2001. stopa je iznosila 10,2 i doživjela blagi porast na 10,6 u 2008. godine (DZS, 2023.). Međutim, od tada je u stalnom padu, dosegnuvši 9,1 u 2021. Važno je napomenuti da je ovaj obrazac varirao među državama članicama, sa šesnaest zemalja koje su svjedočile smanjenju ukupne stope nataliteta, dok je deset zabilježilo porast u tom razdoblju. S druge strane, Bugarska je zadržala stabilnu stopu. Godine 2021. zemlje s najvećim ukupnim stopama nataliteta bile su Irska (12,0 živorođenih na 1.000 osoba), Cipar (11,4), Francuska i Švedska (obje 11,0) (DZS, 2023.). S druge strane, Italija (6,8), Španjolska (7,1) i Portugal (7,7) imale su najniže stope. Ovaj pomak u broju živorođenih odražava demografske promjene unutar EU-a. Čimbenici kao što su socioekonomski uvjeti, kulturološke promjene i sklonosti planiranju obitelji utječu na trendove nataliteta u različitim državama članicama. Trend pada uočeni u ukupnoj gruboj stopi nataliteta u EU-u ukazuje na niži prosječni broj živorođenih po veličini stanovništva. To ima implikacije na rast stanovništva, demografsko starenje i društvenu dinamiku unutar svake zemlje i na razini EU-a u cjelini (Europska komisija, 2023.).

Ukupna stopa smrtnosti, koja predstavlja broj umrlih na 1.000 pojedinaca, tijekom godina je bila podvrgnuta značajnim fluktuacijama unutar Europske unije (EU). U 2001. godini stopa je iznosila 9,9 i doživjela je lagani pad na 9,7 u 2004. i 2006. godini. Međutim, od tada pokazuje fluktuacije i opći trend rasta. Do 2019. stopa je porasla na 10,4, nakon čega su uslijedila daljnja povećanja na 11,6 2020. i 11,9 2021. Važno je napomenuti da je tijekom tog razdoblja stopa smrtnosti porasla u 22 države članice, dok je pet zemalja doživjelo pad. Godine 2021. zemlje s najvišim stopama smrtnosti bile su Bugarska (21,7 smrtnih slučajeva na 1000 osoba), Latvija (18,4), Rumunjska (17,5) i Litva (17,0). S druge strane, Irska (6,8), Luksemburg (7,0), Cipar i Malta (obje 8,0) imale su najniže stope smrtnosti (EUROSTAT, 2023.). Ovaj uzlazni trend u broju smrtnih slučajeva naglašava razvoj demografskog krajolika unutar EU-a. Čimbenici kao što su starenje stanovništva, napredak u zdravstvu i promjene načina života doprinose promjeni

obrazaca smrtnosti. Sve veća stopa smrtnosti ima implikacije na zdravstvene sustave, javnozdravstvene politike i društvenu dobrobit.

Kao što je prethodno rečeno, broj stanovnika Europske unije (EU) bilježi rast od 1. siječnja 2001. do 1. siječnja 2020. Međutim, u sljedeće dvije godine uočen je pad broja stanovnika. Vrijedno je napomenuti da je prirodni prirast stanovništva, koji predstavlja razliku između živorođenih i umrlih, negativan u EU-u od 2012. Ovaj negativni trend može se pripisati različitim čimbenicima, uključujući starenje stanovništva, ranije spomenutim, i utjecaj pandemije COVID-19 u 2020. i 2021.

Godine 2001. gruba stopa prirodnog prirasta stanovništva iznosila je +0,4 na 1.000 pojedinaca i ostala je pozitivna do 2011. Međutim, 2012. stopa je prešla u negativno i nastavila se smanjivati od 2016. Do 2019. stopa prirasta je dosegla -1,1, nakon čega slijede daljnji padovi na -2,5 u 2020. i -2,7 u 2021. godini (EUROSTAT, 2023.). Ove brojke ukazuju na smanjenje prirodnog prirasta stanovništva. Značajno je da su 2021. zemlje s najvećim negativnim sirovim stopama prirodnog prirasta stanovništva bile Bugarska (-13,1), Latvija (-9,1) i Litva (-8,7). S druge strane, najviše pozitivne stope bilježe Irska (+5,2), Cipar (+3,5) i Luksemburg (+3,4) (EUROSTAT, 2023.). Ovi trendovi u prirodnoj promjeni stanovništva naglašavaju složenu dinamiku koja utječe na rast i pad stanovništva unutar EU-a. Kombinacija starenja stanovništva, pada nataliteta i utjecaja vanjskih čimbenika poput pandemije COVID-19 ima značajne implikacije na društveni i gospodarski razvoj.

3.1. Populacija EU

Populacija Europske unije prema najnovijim podacima iznosi 446,7 milijuna ljudi (EUROSTAT, 2023.). Najmnogoljudnija država u EU je Njemačka sa 83.237.124 državljana 19% ukupnog stanovništva EU. Slijedi Francuska sa 67.871.925 (15%), treća je Italija sa 59.030.133 (13%), četvrta je Španjolska sa 47.400.978 (11%) te peta država je Poljska sa 37.019.327 (8%). Zajedno, ovih pet zemalja čini otprilike dvije trećine stanovništva EU-a. Gledajući broj stanovnika u zemljama Europske unije, uočen je značajan raspon veličina stanovništva.

Nasuprot tome, postoje manje zemlje EU poput Malte, Luksemburga i Cipra, s populacijom manjom od milijun ljudi. Ove države imaju puno jasniju kulturu i povezanu zajednicu. Varijacije u broju stanovnika među zemljama EU-a mogu imati implikacije na čimbenike kao što su ekonomski učinak, politička zastupljenost i raspodjela resursa (Sassen, 2001.). Veće stanovništvo često znači veći ekonomski potencijal, veću radnu snagu i raznolikija tržišta. Međutim, manje zemlje također mogu imati svoje prednosti, poput mogućnosti donošenja brzih političkih odluka kao na primjer Slovenija i Luksemburg. S druge strane, u Hrvatskoj zadnjih godina uočen je veliki utjecaj smanjenja stanovništva na burzu rada. Dogodio se ogroman preokret od 2011. kada su se osobe bojale otkaza na 2022. kada imamo veliku nestašicu radne snage te smo prisiljeni uvoziti radnu snagu iz drugih država pa čak i izvan EU (Penava, 2011.=. Gustoća naseljenosti u Europskoj uniji također pokazuje širok raspon, varirajući od 18 do 1657 ljudi po kvadratnom kilometru (km²). Godine 2022. prosječna gustoća naseljenosti u EU iznosila je 109 osoba po km². Međutim, ta je vrijednost značajno varirala među državama članicama. Malta se može pohvaliti najvećom gustoćom naseljenosti s 1657 osoba po km², a slijede je Nizozemska (513) i Belgija (381). S druge strane, Finska (18) i Švedska (26) imale su najmanju gustoću naseljenosti.

Uspoređujući 2022. i 2001. godinu, vidljivo je da je oko dvije trećine država članica doživjelo povećanje gustoće naseljenosti. Najznačajniji rast zabilježen je na Malti (sa 1245 na 1657 osoba po km²), Luksemburgu (sa 171 na 248) i Belgiji (sa 339 na 381). Suprotno tome, najveći pad bilježe Rumunjska (s 96 na 82) i Litva (s 55 na 45). U prosjeku se gustoća naseljenosti u EU povećala sa 104 osobe po km² na 109 u tom razdoblju (EUROSTAT, 2023.). Navedeni nalazi naglašavaju različite obrasce gustoće naseljenosti diljem EU-a i pokazuju dinamičke promjene u distribuciji stanovništva tijekom vremena. Od 1. siječnja 2022. Europska unija (EU) sastojala se od 228 milijuna žena i 218 milijuna muškaraca, što ukazuje na omjer spolova od približno 104,6 žena na 100 muškaraca (EUROSTAT, 2023.). To znači primjetnih 5% razlike, s nešto većim brojem žena u usporedbi s muškarcima. U svim državama članicama EU žene su brojčano nadmašile muškarce osim Malte, Luksemburga, Švedske i Slovenije. Latvija je doživjela najveći porast udjela žena, nadmašujući muškarce za 16%, a odmah iza nje je Litva s 15% razlike.

Slična analiza provedena 1. siječnja 2002. otkrila je malo veću razliku, s 5,4% više žena nego muškaraca u EU. Naime, omjer spolova u Irskoj bio je najbliži paritetu, sa 101,2 žene na 100 muškaraca, dok je Latvija zabilježila najveću razliku, dosegnuvši 117,7 žena na 100 muškaraca. Analizirajući razdoblje između 2002. i 2022., Portugal je doživio najznačajniji porast omjera spolova, popevši se sa 107,1 na 110,3 žene na 100 muškaraca (EUROSTAT, 2023.). S druge strane, Malta je svjedočila najvećem padu, pri čemu je omjer pao sa 102,0 na 92,9 žena na 100 muškaraca. Značajan porast udjela starijih od 80 godina između 2002. i 2022.

U razdoblju od 2002. do 2022. bilježi se značajan rast udjela osoba u dobi od 65 i više godina u svim državama članicama EU-a. Na razini EU taj je porast iznosio 5 postotnih bodova (pp), popevši se sa 16% na 21%. Naime, Finska je doživjela najveći rast s povećanjem od 8 postotnih bodova, dok je Luksemburg imao najniži rast od 1 postotnih bodova. Godine 2022. Italija i Portugal zabilježili su najveće udjele pojedinaca u dobi od 65 godina i više, obje dosegnuvši 24%, a odmah iza njih slijede Finska i Grčka na 23% (EUROSTAT, 2023.). S druge strane, Irska i Luksemburg imali su najniži udio od 15%.

Usredotočujući se posebno na dobnu skupinu od 80 i više godina, njihov je udio također zabilježio značajan porast u svim državama članicama EU-a, što je rezultiralo povećanjem od 2,6 postotnih bodova na razini EU-a, s 3,5% u 2002. na 6,1% u 2022. Grčka je najvišim značajnim rastom s povećanjem od 3,5 pp, dosegnuvši 7,2% (EUROSTAT, 2023.), dok je Švedska doživjela najmanji porast od 0,2 pp, dosegnuvši 5,4%.

Istodobno je došlo do pada udjela mladih od 0 do 19 godina između 2002. i 2022. Na razini EU taj je pad iznosio 3 postotna boda, s 23% na 20%. Malta i Cipar zabilježili su najveći pad od 9 pp odnosno 8 pp, dok su Švedska, Belgija i Španjolska imale najmanji pad od po 1 pp. U 2022. Irska je zabilježila najveći udio mladih od 26%, a odmah iza nje je Francuska s 24%. S druge strane, Malta i Italija imale su najmanji udio od 18%.

Analizirajući specifičnu dobnu skupinu djece ispod 15 godina, u EU-u je došlo do smanjenja od 2 postotna boda, sa 17 % u 2002. na 15 % u 2022. (EUROSTAT, 2023.) Uz iznimku Češke, koja je doživjela blagi porast od 0,2 postotna postotka, svi ostale su države članice zabilježile pad. Najznačajniji pad zabilježen je na Malti (6 pp) i Cipru (5 pp).

Godine 2022. najveći udio djece i adolescenata zabilježen je u Irskoj od 20% i Švedskoj od 18%, dok su Italija, Portugal i Malta imali najniži udio, svi od 13% (EUROSTAT, 2023.).

Tablica 1. Usporedba broja stanovnika svih 27 članica EU 2013 i 2021 godine

	2013.	2021.
Europska unija	441.958.943	446.904.604
Belgija	11.159.407	11.586.195
Bugarska	7.265.115	6.877.743
Češka Republika	10.514.272	10.505.772
Danska	5.614.932	5.856.733
Njemačka	80.645.605	83.196.078
Estonija	1.317.997	1.330.932
Irska	4.623.816	5.033.164
Grčka	10.965.211	10.569.207
Španjolska	46.620.045	47.415.794
Francuska	65.771.309	67.764.304
Hrvatska	4.254.475	3.949.330
Italija	60.233.948	59.133.173
Cipar	861.939	900.356
Latvija	2.012.647	1.884.490
Litva	2.957.689	2.800.839
Luksemburg	543.360	640.064

Mađarska	9.893.082	9.709.891
Malta	425.967	518.536
Nizozemska	16.804.432	17.533.044
Austrija	8.479.823	8.955.797
Poljska	38.040.196	37.747.124
Portugal	10.457.295	10.361.831
Rumunjska	19.983.693	19.122.059
Slovenija	2.059.953	2.108.079
Slovačka	5.413.393	5.447.247
Finska	5.438.972	5.541.017
Švedska	9.600.379	10.415.811

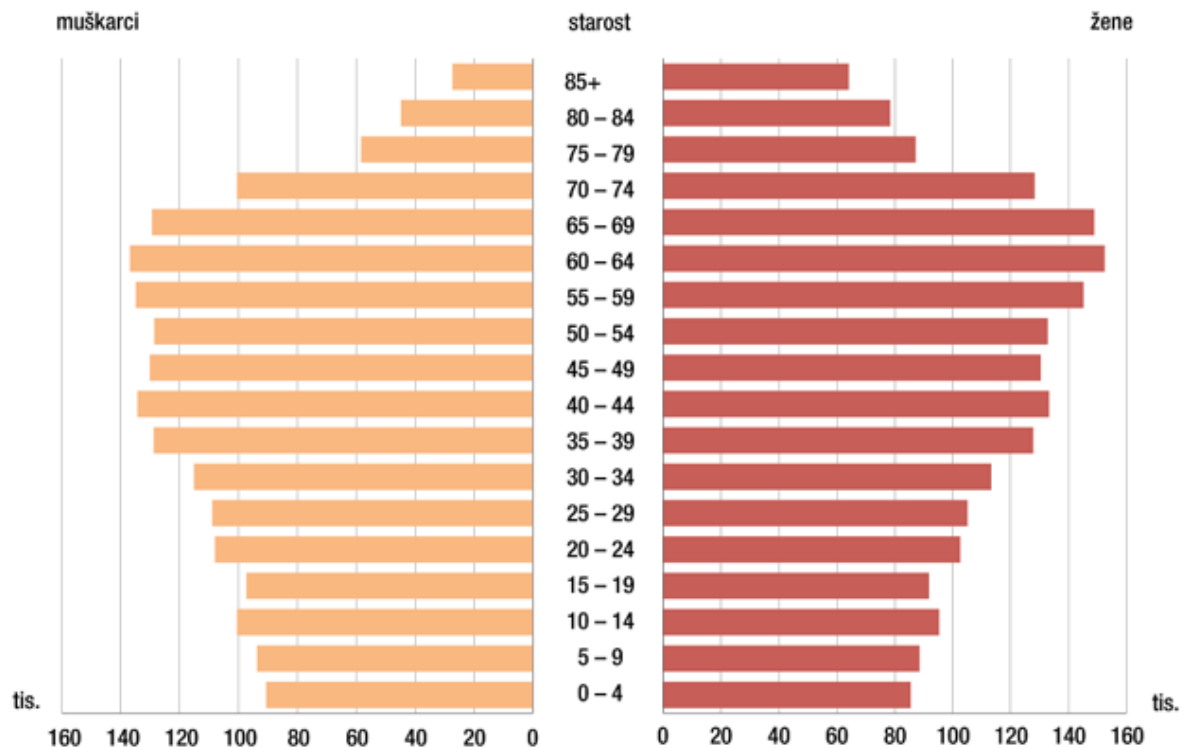
Izvor: Izrada autora prema :EUROSTAT, Population on 1st of January, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND/default/table?lang=en&category=demo.demo_ind (15.05.2023)

Iz tablice 1. je razvidan usporen rast stanovnika na razini EU – 27 u 2021. godini u odnosu na 2013. godinu. Mnoge zemlje, poput Belgije, Njemačke i Hrvatske zabilježile su pad broja stanovnika uzrokovan depopulacijom i negativnim prirodnim priraštajem. Ovi trendovi ukazuju na značajne negativne tokove u populacijskim gibanjima Europe.

3.2. Populacija Hrvatske

Gledajući sve demografske pokazatelje dolje navedene možemo ustanoviti kako se Hrvatsko stanovništvo smanjuje te kako će se najvjerojatnije nastaviti smanjivati u nedoglednoj budućnosti

Slika 2. Dobno - spolna struktura Hrvatske prema popisu 2021. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29032> (17.05.2023).

Gledajući Slika 2. može se vidjeti kako u Hrvatskoj 2021. ima najviše osoba u dobi od 60-64 godina. Iz ove slike može se jasno vidjeti starenje stanovništva zato što prije 10 godina. Gledajući popis stanovništva iz 2011. najviše osoba ima 50-54 godina, no gledajući dobno-spolnu strukturu popisa stanovništva 2021. godine vidi se kako ona ne izgleda kao piramida nego više kao romb što ukazuje na negativan rast stanovništva. Najmanje naravno ima osoba od 85+ godina pogotovo muškarca ima malo u toj starosti što ukazuje na to kako žene, kako u cijelom svijetu tako i u Hrvatskoj, žive duže od muškarca.

Gledajući prosječnu starost stanovništva 2021. je ona iznosila 44,3 godina ukupno, 42,6 za muškarce te 46,0 za žene. 1953. 8 godina nakon 2. svjetskog rata ona je iznosila 30,7 godina ukupno što je za 13,6 godina manje nego 2021. (DZS, 2023.=. Prosječna dob muškaraca u RH od 1953. do 2021. se povećala za 13,3 godina od 29,3 do 42,6 a prosječna dob žena se povećala sa 31,9 na 46,0 točnije za 14,1 godina.

Tablica 2. Broj stanovnika RH po županijama

Županija	Broj stanovnika
Republika Hrvatska	3.871.833
Zagrebačka	299.985
Krapinsko-zagorska	120.702
Sisačko-moslavačka	139.603
Karlovačka	112.195
Varaždinska	159.487
Koprivničko-križevačka	101.221
Bjelovarsko-bilogorska	101.879
Primorsko-goranska	265.419
Ličko-senjska	42.748
Virovitičko-podravska	70.368
Požeško-slavonska	64.084
Brodsko-posavska	130.267
Zadarska	159.766
Osječko-baranjska	258.026
Šibensko-kninska	96.381

Vukovarsko-srijemska	143.113
Splitsko-dalmatinska	423.407
Istarska	195.237
Dubrovačko-neretvanska	115.564
Međimurska	105.250
Grad Zagreb	767.131

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29032> (17.05.2023.)

Iz tablice 2. razvidno je kako najveći udio stanovništva sredinom 2021. godine živi u Gradu Zagrebu 19,8% i Zagrebačkoj županiji 7,7% drugim riječima najveći dio stanovništva živi u Zagrebu i njegovoj okolici. Nakon Zagreba najveći dio stanovništva živi u Splitsko-dalmatinskoj 10,9% županiji točnije u Splitu i njejoj okolici. nakon

Iz tablice 3. može se vidjeti kako se stanovništvo u RH udvostručilo od 1857. do 1961. Prvi moderni popis stanovništva održan je 1857. godine, popisujući populaciju od 2.181.499 milijuna stanovnika. Kako se Hrvatska bližila Prvom svjetskom ratu, broj stanovnika je rastao, dosegnuvši 3.460.584 milijuna. Unatoč padu stanovništva kao posljedici rata, koji je ostavio 3.443.375 milijuna stanovnika 1921. godine, procijenjeni broj stanovnika na početku Drugog svjetskog rata 1941. bio je oko 4,1 milijun (DZS, 2023.). Nakon Drugog svjetskog rata, službeni popis stanovništva iz 1948. godine izvijestio je o broju od 3.779.858 milijuna stanovnika, što je relativno jako blizu današnjem broju stanovnika.

Tijekom sljedećih 43 godina, od 1948. do 1991., stanovništvo Hrvatske sporo je, ali kontinuirano raslo. Popis stanovništva iz 1991. zabilježio je od 4.784.265 milijuna stanovnika (DZS, 2023.), što predstavlja najveći broj stanovnika od početka prikupljanja popisnih podataka, a vjerojatno i najveći ukupni broj. Međutim, događaji iz 1990-ih, kao

što su domovinski rat i masovno iseljavanje, zajedno s promjenama u metodama popisivanja, značajno su utjecali na pad stanovništva koji je evidentan u popisu iz 2001. godine. U tom je razdoblju broj stanovnika pao s 4.784.265 milijuna na 4.437.460 milijuna, što odražava smanjenje od 7,1% (DZS, 2023.). Još jedan pad dogodio se do popisa stanovništva 2011., koji je izvijestio o daljnjem padu na 4.284.889 milijuna, što predstavlja pad od 3,6%. Naime, najveći pad broja stanovnika dogodio se u posljednjem desetljeću, od 2011. do 2021. godine, kada je izgubljeno 396.360 stanovnika. Posljedično, stanovništvo se smanjilo s 4.284.889 milijuna na 3.878.981 milijuna (DZS, 2023.), što odražava pad od 9,2%. Ako uspoređujemo popis stanovništva 1991. i 2021. stanovništvo RH se smanjilo za otprilike 19% od osamostaljenja točnije za 905.284 stanovnika.

Tablica 3. Popisi stanovništva RH od 1857 do 2021. godine

1857.	2.181.499
1869.	2.398.292
1880.	2.506.228
1890.	2.854.558
1900.	3.161.456
1910.	3.460.584
1921.	3.443.375
1931.	3.785.455
1948.	3.779.858
1953.	3.936.022
1961.	4.159.696
1971.	4.426.221
1981.	4.601.469

1991.	4.784.265
2001.	4.437.460
2011.	4.284.889
2021.	3.871.833

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku, https://web.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=Tab2_RH.px&px_path=Naselja%20i%20stanovni%20a1tvo%20Republike%20Hrvatske__Stanovni%20a1tvo__%20bdupanije&px_language=hr&px_db=Naselja%20i%20stanovni%20a1tvo%20Republike%20Hrvatske&rxid=5f9c04d4-08d7-4cc1-b93e-3d53b08739ed (18.05.2023.)

Sa tablice 3. razvidno je kako je broj stanovništva Hrvatske linearno rastao do 1991. te od tada pokazuje značajne trendove pada.

3.3. Projekcije stanovništva

U nastavku će se prikazati projekcije rasta stanovništva Hrvatske do 2100. godine.

Tablica 4. Projekcije stanovništva država EU 2023. – 2100. godine

	2022	2030	2040	2070	2100
<i>Europska unija</i>	<i>446.735.291</i>	<i>452.700.101</i>	<i>451.592.188</i>	<i>432.202.794</i>	<i>419.461.737</i>
<i>Belgija</i>	<i>11.617.623</i>	<i>12.009.045</i>	<i>12.343.820</i>	<i>12.687.096</i>	<i>12.556.067</i>
<i>Bugarska</i>	<i>6.838.937</i>	<i>6.574.153</i>	<i>6.155.181</i>	<i>5.307.774</i>	<i>5.072.147</i>
<i>Češka Republika</i>	<i>10.516.707</i>	<i>10.851.301</i>	<i>10.716.445</i>	<i>10.568.913</i>	<i>10.645.693</i>
<i>Danska</i>	<i>5.873.420</i>	<i>6.059.699</i>	<i>6.140.844</i>	<i>6.186.068</i>	<i>6.126.086</i>
<i>Njemačka</i>	<i>83.237.124</i>	<i>85.284.256</i>	<i>85.183.945</i>	<i>84.234.786</i>	<i>84.117.337</i>
<i>Estonija</i>	<i>1.331.796</i>	<i>1.358.611</i>	<i>1.342.365</i>	<i>1.310.424</i>	<i>1.289.504</i>

<i>Irska</i>	5.060.004	5.416.927	5.746.237	6.075.058	5.871.387
<i>Grčka</i>	10.459.782	10.032.545	9.500.551	7.798.839	7.282.525
<i>Španjolska</i>	47.432.893	49.266.930	50.237.193	47.754.790	45.121.447
<i>Francuska</i>	67.871.925	69.386.211	70.527.060	69.674.928	68.042.806
<i>Hrvatska</i>	3.862.305	3.693.206	3.495.577	3.017.290	2.822.689
<i>Italija</i>	59.030.133	58.773.783	58.519.597	53.332.659	50.194.524
<i>Cipar</i>	904.705	957.744	973.876	996.715	1.007.739
<i>Latvija</i>	1.875.757	1.756.334	1.586.936	1.260.499	1.165.838
<i>Litva</i>	2.805.998	2.741.927	2.522.535	2.017.152	1.775.674
<i>Luksemburg</i>	645.397	740.420	830.737	974.490	997.267
<i>Mađarska</i>	9.689.010	9.526.758	9.340.235	9.026.308	9.054.057
<i>Malta</i>	520.971	604.727	686.011	810.646	759.097
<i>Nizozemska</i>	17.590.672	18.341.701	18.710.299	18.745.716	18.310.405
<i>Austrija</i>	8.978.929	9.214.690	9.413.009	9.543.884	9.576.626
<i>Poljska</i>	37.654.247	37.420.524	35.844.414	31.920.633	29.516.003
<i>Portugal</i>	10.352.042	10.249.138	9.988.936	8.967.921	8.981.056
<i>Rumunjska</i>	19.042.455	18.218.553	17.232.578	15.039.871	14.609.506
<i>Slovenija</i>	2.107.180	2.118.806	2.109.858	2.002.145	1.950.820
<i>Slovačka</i>	5.434.712	5.450.183	5.301.530	4.826.694	4.552.382
<i>Finska</i>	5.548.241	5.631.487	5.561.029	5.236.910	4.784.869
<i>Švedska</i>	10.452.326	11.020.442	11.581.390	12.884.585	13.278.186

Izvor: Izrada autora prema: EUROSTAT, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TPS00002/default/table?lang=en> (20.05.2023.)

Na Tablica 4. vide se projekcije stanovništva do 2100. godine te usporediti sa sadašnjom procjenom 2023. u većini država vidimo smanjenje broja stanovnika pa tako i u RH, u državama koje već sad imaju velik broj imigranata kao što su zemlje Belgija, Nizozemska Luksemburg, Malta, Švedska, Cipar, Irska, Danska, prognoziraju blagi rast broja stanovništva sve do 2100. godine. Za zemlje kao što su Francuska, Španjolska

očekuje se blagi rast do 2050. godine te nakon toga se očekuje smanjenje broja stanovnika. U Njemačkoj se očekuje da će stanovništvo narasti do 85.183.945 2040. godine te nakon toga se očekuje da će se broj stanovnika postepeno smanjivati. Najslabiju prognozu ima Rumunjska u kojoj se očekuje da će se stanovništvo sa trenutnih 19.030.292 smanjiti na 14.609.506 što je smanjenje od 4.420.786 stanovnika.

RH također ima lošu prognozu očekuje se da će se stanovništvo smanjiti od sadašnjih procijenjenih 3.854.381 na 28.22.689 što je smanjenje od otprilike malo više od 1 milijun točnije za 26,77% se prognozira da će se smanjiti broj stanovnika Hrvatske.

4. ODREDNICE I SPECIFIČNOSTI MIGRACIJA

Prema podacima državnog zavoda za statistiku, ako gledamo vanjsku migraciju stanovništva Republike Hrvatske, zadnjih 12. godina broj doseljenika u Hrvatsku konstantno raste. Veliki skok se dogodio 2018. godine sa 15.553 doseljenika 2017. na 26.029 doseljenika 2018. te je broj doseljenika rastao još više 2019. kad je on iznosio rekordnih 37.726 2020. (DZS, 2023.). Zbog utjecaja korona krize taj broj je pao no uzimajući u obzir uvjete dolaska u Hrvatsku i mogućnosti odlaska iz raznih zemalja taj broj je jako zadovoljavajući što je sigurno i pridonijela naša politika slabijih restrikcija na društvo te mentalitet Hrvatskog naroda, koji se dosta anarhistički ponašao za vrijeme korone te u manje naseljenim dijelovima Hrvatske se živjelo kao da korona ne postoji, što se sigurno ne može reći za većinu drugih država koje su bile u potpunom *lockdownu* te ljudi nisu mogli izaći iz kuće, kao na primjer u Italiji, Španjolskoj.

4.1. Odlazak stanovništva iz Hrvatske

U ovom poglavlju navedeni su konkretni dostupni brojevi o broju odseljenih stanovnika iz RH iz godine u godinu, kao i odredišne zemlje istih. Godine 2020. bio je najmanji migracijski saldo od razdoblja prije svjetske financijske krize samo -632 osoba što je

ogromna razlika na prosjek ako se gleda 2009.-2021. koji iznosi -9.445 (podatak izračunat pomoću priložene tablice).

Godine 2021. broj doseljenika se ponovo povećao na 35.912, ali se i broj odseljenika povećao na 40.424, što nam daje migracijski saldo od negativnih 4.512 osoba. Broj odseljenika je blago varirao od 2001.do 2012. godine, prosjek iznosi 9.014 ljudi. Najmanji broj odseljenika nastupio je 2005. što iznosi 6012, a najviše 2012. (netom prije ulaska u EU) 12.877 (DZS, 2023.). Važno je spomenuti da je 2002. godine bio veliki skok broja odseljenika sa 7488 na 11767 osoba, u odnosu na 2001. Godinu nakon (2003.) uslijedio je veliki pad na 6534 osobe.

U 2002. godini globalno gospodarstvo doživljava krizu, što se moglo odraziti i na hrvatsko gospodarstvo. To je moglo dovesti do gubitka radnih mjesta i smanjenog gospodarskog rasta, što je moglo utjecati na stanovništvo zemlje (Mesić, 2002.). Nakon ulaska u Europsku uniju 2013. godine vidi se ogroman rast broja odseljenika i taj broj raste do astronomskih 47.352 u 2017. kada je migracijski saldo iznosio rekordnih 31.799.

Nakon toga broj odseljenika se stabilizira na oko 40.000 ljudi godišnje ((2018.-39.515), (2019.-40.148), (2020.-34.046), (2021.-40.424) (DZS, 2023.). U 2020.-toj vidimo blagi pad zbog utjecaja korona krize. Nakon ulaska u Europsku uniju sve skupa je iz Hrvatske odselilo 303692 osobe što, ako uzmemo da je trenutani broj stanovnika u Hrvatskoj po zadnjem popisu 2021. 3.937.024, iznosi da je 12,96% populacije odseljeno samo od ulaska u EU. U prosjeku se od ulaska u EU do 2021. odselilo 33.744 osobe (DZS, 2023.).

Tablica 5. Doseljeni, odseljeni te migracijski saldo RH od 2001. do 2021. godine

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Doseljeni iz inozemstva	24.415	20.365	18.455	18.383	14.230	14.978	14.622	14.541
Odseljeni u inozemstvo	7.488	11.767	6.534	6.812	6.012	7.692	9.002	7.488
Migracijski saldo	16.927	8.598	11.921	11.571	8.218	7.286	5.620	7.053
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Doseljeni iz inozemstva	8.468	4.985	8.534	8.959	10.378	10.638	11.706	13.985
Odseljeni u inozemstvo	9.940	9.860	12.699	12.877	15.262	20.858	29.651	36.436
Migracijski saldo	-1.472	-4.875	-4.165	-3.918	-4.884	-10.220	-17.945	-22.451
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.			
Doseljeni iz inozemstva	15.553	26.209	37.726	33.414	35.912			
Odseljeni u inozemstvo	47.352	39.515	40.148	34.046	40.424			
Migracijski saldo	-31.799	-13.486	-2.422	-632	-4.512			

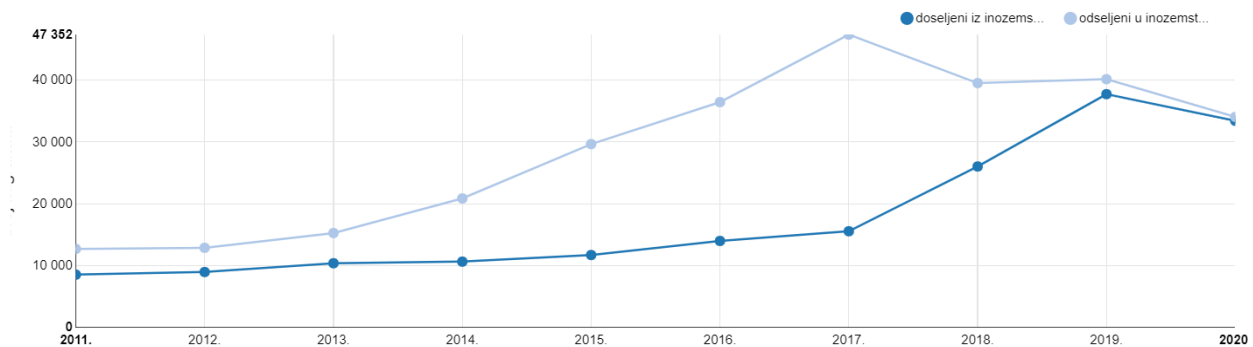
Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (15.05.2023.)

Iz tablice 5. razvidan je broj doseljenih i odseljenih iz Hrvatske te stanje migracijskog salda od 2001. – 2011. godine. Tako je migracijski saldo bio pozitivan do 2009. godine, kada započinje značajan val odseljavanja stanovništva te se od tada zadržavaju negativni trendovi.

Iz Tablice 5. razvidno je kako se nastavljaju negativna migracijska kretanja u Hrvatskoj započeta 2009. godine. Sa početnih 1.472 iseljena Hrvata u negativnom migracijskom saldu, ovaj trend je 2021. godine iznosio 4.512 u negativnom kontekstu, što predstavlja negativna populacijska gibanja u Hrvatskoj i ukazuje na starenje stanovništva i depopulaciju uzrokovanu poslovnim migracijama.

Slika 3. Saldo migracije stanovništva RH s inozemstvom od 2011. do 2020. godine

G-1. SALDO MIGRACIJE STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE S INOZEMSTVOM OD 2011. DO 2020.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (15.05.2023.)

Najviše odseljenih i doseljenih osoba u Hrvatskoj u 2020. godini je bilo u dobi od 25-29 godina, no zanimljivo je kako je, ako se gleda dob od 20-39 godina starosti, bilo blago više doseljenika nego odseljenika što ukazuje na to da se u 2020. godini najviše u Hrvatskoj izgubilo tročlanih i četveročlanih obitelji.

Tablica 6. Doseljeni i odseljeni po dobi i spolu te ukupni saldo migracije, 2020. godina

Starost	Doseljeni iz inozemstva			Odseljeni u inozemstvo			Saldo migracije
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene	
Ukupno	33.414	24.911	8.503	34.046	21.927	12.119	-632
0 – 4	674	368	306	932	489	443	-258
5 – 9	503	245	258	1.198	624	574	-695
10 – 14	391	183	208	1.270	635	635	-879
15 – 19	1.203	900	303	1.566	858	708	-363
20 – 24	4.104	3.142	962	3.960	2.596	1.364	144
25 – 29	4.640	3.496	1.144	4.327	2.849	1.478	313
30 – 34	4.377	3.500	877	4.000	2.787	1.213	377
35 – 39	4.048	3.294	754	3.736	2.617	1.119	312
40 – 44	3.442	2.794	648	3.440	2.328	1.112	2
45 – 49	2.890	2.289	601	2.966	1.962	1.004	-76
50 – 54	2.211	1.687	524	2.391	1.605	786	-180
55 – 59	1.677	1.176	501	1.677	1.120	557	0
60 – 64	1.284	794	490	1.014	670	344	270
65 – 69	963	512	451	681	355	326	282
70 – 74	524	313	211	443	232	211	81
75 i više	483	218	265	445	200	245	38

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9939> (15.05.2023.)

Iz tablice 6. razvidno je kako se najviše u Hrvatskoj doselilo stanovnika dobne skupine od 20 – 44 godine, a iselilo stanovnika u dobi od 30 – 44 godine. Radi se o mladoj dobnoj skupini stanovništva koje je u potrazi za boljim životnim standardom u inozemstvu nakon završenog obrazovanja. Podaci iz 2021. ukazuju na sličnu situaciju, no može se vidjeti deficit u dobi od 30 i više godina.

Tablica 7. Doseljeni i odseljeni po dobi i spolu te ukupni saldo migracije, 2021. godina

Starost	Doseljeni iz inozemstva			Odseljeni u inozemstvo			saldo migracije
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene	
Ukupno	35.912	26.101	9.811	40.424	25.669	14.755	-4.512
0 – 4	800	401	399	845	454	391	-45
5 – 9	654	354	300	1.489	744	745	-835
10 – 14	579	278	301	1.330	686	644	-751
15 – 19	1.358	981	377	1.528	841	687	-170
20 – 24	4.689	3.362	1.327	4.250	2.766	1.484	439
25 – 29	5.079	3.851	1.228	5.064	3.275	1.789	15
30 – 34	4.604	3.606	998	4.833	3.338	1.495	-229
35 – 39	4.182	3.307	875	4.389	3.089	1.300	-207
40 – 44	3.565	2.868	697	4.183	2.806	1.377	-618
45 – 49	2.896	2.238	658	3.609	2.341	1.268	-713
50 – 54	2.169	1.639	530	2.895	1.856	1.039	-726
55 – 59	1.631	1.125	506	2.188	1.427	761	-557
60 – 64	1.362	804	558	1.320	827	493	42
65 – 69	1.203	662	541	1.065	525	540	138
70 – 74	655	383	272	803	402	401	-148
75 i više	486	242	244	633	292	341	-147

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku,
<https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (15.05.2023.)

Iz tablice 7. je razvidno kako se vanjske migracije stanovništva prema dobi i spolu u 2021. godini ne razlikuju značajnije od 2020. godine. Najviše je doseljenih muškaraca u dobi od 20 – 30 godina, a najviše je iseljenih muškaraca u dobi od 25 – 35 godina.

Jedan od glavnih izazova populacijskih gibanja je starenje stanovništva. S niskim natalitetom i povećanjem očekivane životne dobi, sve veći postotak stanovništva čini starija dobna skupina. Ovo starenje stanovništva može imati ozbiljne posljedice za društvo i gospodarstvo. Povećanje broja starijih osoba zahtijeva prilagodbe u sustavima socijalne skrbi, zdravstvenoj skrbi i mirovinskom sustavu. Istovremeno, manji broj radno sposobnog stanovništva može dovesti do nedostatka radne snage i problema održavanja gospodarskog rasta.

4.2. Dolazak stanovništva u Hrvatsku

Ako se promotre točnije zemlje iz kojih se ljudi doseljavaju u Hrvatsku možemo primijetiti kako je, kao i odseljenika, najviše doseljenika iz Europske unije i t iz Njemačke. Pozitivna činjenica je što od 5.731 doseljenika u 2021. iz Njemačke 4.225 čine Hrvatski državljani, što znači da su to većinom povratnici iz dijaspe. Od ukupno 35.912 doseljenika u 2021. godini zanimljivo je kako 10.622 su Hrvatski državljani, a 25.289 stranci što ukazuje na to da postoji velik broj povratnika (DZS, 2023.=), ali je još uvijek za 1.5 puta veći broj stranca koji su došli u Hrvatsku iz različitih razloga.

Broj doseljenika iz EU u 2021. godini iznosi 10.655 te osim Njemačke sa 5.371 doseljenika, tu su još od brojnijih Slovenija 1.005 i Austrija 928, dok ostale zemlje EU imaju neznatan broj doseljenika. Sve ukupno gledano najviše doseljenika u Hrvatsku u 2021. godini je iz Bosne i Hercegovine 8.055. Ova činjenica ima smisla uzimajući u obzir blizinu dvije države s značajnom razlikom u gospodarstvu te nepostojanja jezičnih barijera. Iz ostalih europskih zemalja u 2021. u Hrvatsku se doselilo 18.393 stanovnika od toga; 1.023 iz Albanije, 1.811 sa Kosova, 1.051 iz Sjeverne Makedonije, 3.743 iz Srbije (DZS, 2023.). Od ostalog svijeta u 2021. godini bilo je 4.436 doseljenika iz Azije, 214 iz

Afrike, 781 iz Sjeverne i Srednje Amerike, 250 Južna Amerika, 136 Oceanija te 1047 doseljenika nepoznatog podrijetla.

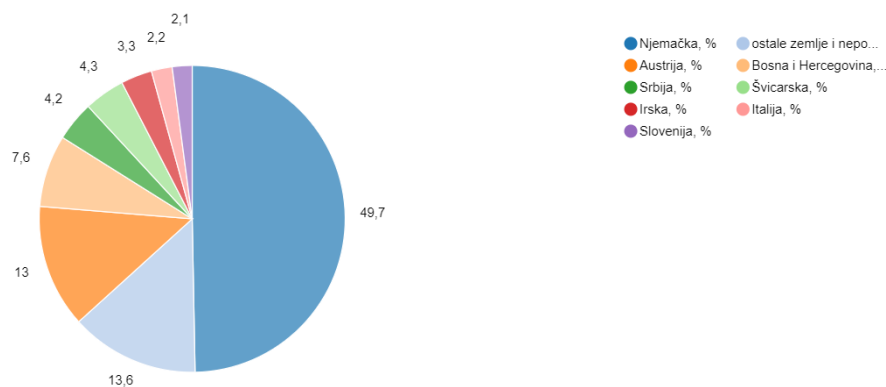
4.2.1. Odredišne zemlje hrvatskih migranata

Kada se sagledaju zemlje odredišta hrvatskih migranata u 2021. godini jedna država se ističe od drugih, a to je Njemačka sa 13.077 odseljenika. Nakon toga od država Europske unije iz Hrvatske je otišlo 3.425 stanovnika u Austriju, 866 u Irsku, 733 u Italiju, u Sloveniju 804, u Švedsku 518 te u ostale zemlje Europske unije neznatan broj (DZS, 2023.). No svejedno, najviše stanovnika u 2021. godini iz Hrvatske je odselilo u zemlje Europske unije, što ima smisla s obzirom na to da se u sve zemlje EU može otići samo s osobnom iskaznicom u ruci, nigdje ne treba viza. Sveukupno 20.884 stanovnika je odselilo u zemlje EU. Možemo vidjeti kako i naši državljani prate popularni trend odlaska u Njemačku u potrazi za boljim životnim standardom. U ostale europske zemlje se u 2021. odselilo 16.739 stanovnika.

Najviše se ljudi odselilo u Bosnu i Hercegovinu 6.613 od kojih su 1.978 Hrvatski državljani, a 4633 strani državljani stoga možemo zaključiti kako su većina povratnici u svoju državu. Nakon Bosne i Hercegovine od država van EU najviše odseljenika sveukupno ima Srbija sa 3.999 odseljenika te također većina, točnije 2.914 su strani državljani, a samo 1.083 su Hrvatski državljani stoga opet može se zaključiti kako su to ljudi koji se vraćaju u svoju zemlju. Nakon toga tu je Kosovo sa 1.696 u kojem imamo jako izražen povratak svojih državljana u svoju zemlju jer se može vidjeti prema podacima DZS (2023) da samo 23 odseljenika su Hrvatski državljani, a 1.673 su strani državljani najvjerojatnije državljani Kosova. Još jedna zemlja vrijedna spominjanja je Švicarska sa 1.125 odseljenik, ali za razliku od gore navedenih slabije razvijenih zemalja samo 11 odseljenika su strani državljani, ne znamo njihovo državljanstvo, ali najvjerojatnije su to državljani nekih država trećeg svijeta kojima je Hrvatska bila samo jedna prijelazna točka. Na Azijski kontinent u 2021. godini se odselilo 1.598 stanovnika te također možemo vidjeti kako je to velika većina, njih 1.425, strani državljani i samo 173 Hrvatski državljani.

Slika 4. Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2021. prema zemlji odseljena

G-2. HRVATSKI DRŽAVLJANI ODSSELJENI U INOZEMSTVO U 2021. PREMA ZEMLJI ODSSELJENJA

Izvor: Državni zavod za statistiku

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (15.05.2023.)

Na slici 4. je razvidno kako je Njemačka daleko najpopularnija država među odseljenicima. Gotovo 50% svih Hrvatskih državljana koji su se odselili u 2023. izabrali su Njemačku kao svoju zemlju odredišta.

Posljednjih godina, godišnji broj doseljenika Hrvatske veoma je sličan broju doseljenika Finske i Bugarske. U Europskoj uniji već dugo godina je Njemačka prva u broju doseljenika (Zlatković Winter, 2004.). Snažno gospodarstvo Njemačke, politička stabilnost, liberalna imigracijska politika, povijest useljavanja i demografski čimbenici poput starenja stanovništva čine je privlačnom destinacijom za imigrante u Europi (Čačić – Kumpes et al., 2012.). Prema EUROSTAT-u 2021. daleko prva u broju doseljenika bila je Njemačka, druga Španjolska, treća Francuska pa potom Italija i Poljska... Ljude privlači Španjolska zbog tople mediteranske klime, opuštenog i obiteljskog načina života, bogate kulturne baštine koja pruža uvid na utjecaj miješanja različitih civilizacija na tom području tijekom povijesti, nižih životnih troškova u usporedbi s nekim drugim europskim zemljama, mogućnosti zaposlenja, posebno u sektoru turizma, tehnologije i obrazovanja, pogodan

položaj u srcu Europe s pristupom Sredozemnom moru što ga čini atraktivnom bazom za putovanja i istraživanja središnjeg kontinenta.

4.2.2. Stanovništvo EU

Olakšavanje kretanja i boravka stanovništva unutar Europske unije jedno je od temeljnih načela EU. Ova sloboda kretanja omogućuje građanima EU-a da borave u različitim državama članicama EU-a. Godine 2022. Među državljanima EU-a koji žive u drugoj zemlji EU-a kao ne državljanima, najviše su sačinjavali državljani Rumunjske, koji su činili 3,1 milijun osoba ili 24% ukupnog broja stanovništva. Odmah iza njih bili su Poljaci s 1,5 milijuna (11%), Talijani s 1,5 milijuna (11%) i Portugalci s 1,0 milijuna (7%) (Europska komisija, 2023.).

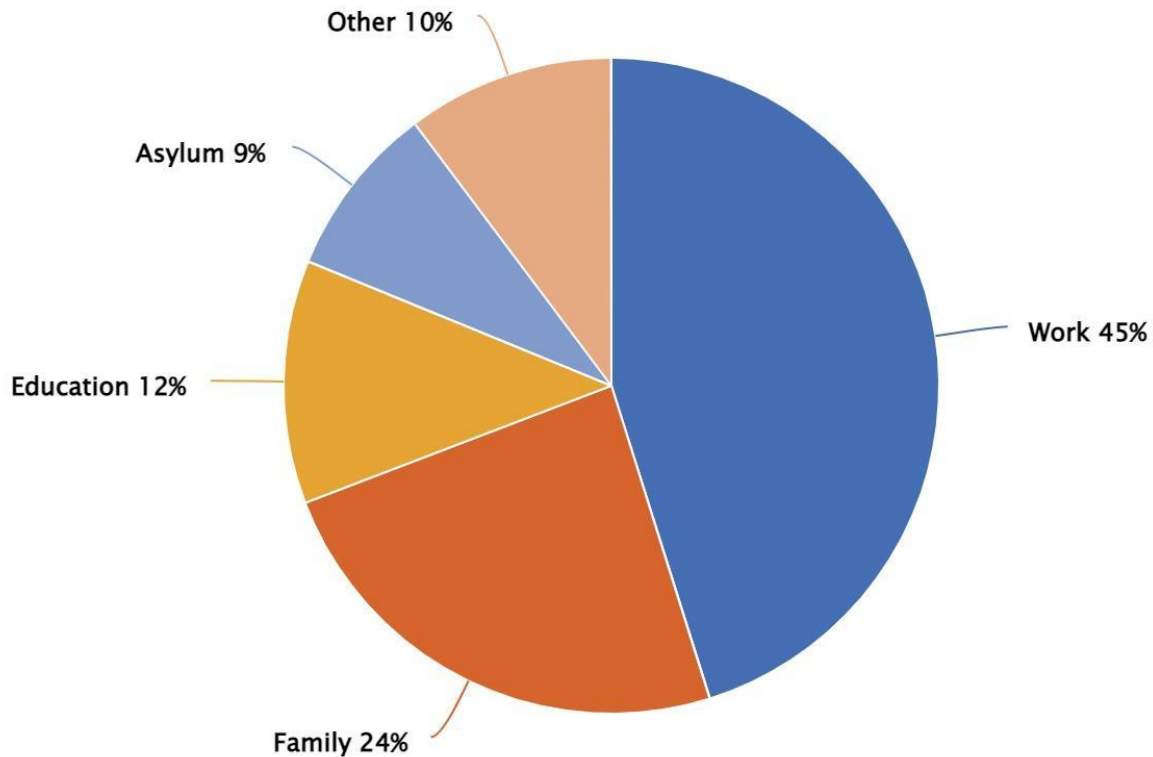
Analizirajući razdoblje od 2018. do 2022., vidljivo je da se broj građana EU-a koji žive u drugoj državi članici EU-a povećao i smanjio među različitim članicama EU-a. Značajno je da je 19 članica EU-a svjedočilo porastu stanovništva koje živi u drugoj zemlji EU-a, dok je njih 8 doživjelo pad. Najznačajniji relativni porast tijekom ovog razdoblja primijećen je među građanima Luksemburga, s nevjerojatnim porastom od 27%. Slijede ih građani Irske s porastom od 19 posto, građani Malte sa 16 posto i građani naše Hrvatske s 15% (Europska komisija, 2023.)

U 2022. 1920000 ljudi je imigriralo u zemlje Europske unije te 960000 ljudi je emigriralo u države van Europske Unije. Bez migracija europsko bi se stanovništvo 2019. godine smanjilo za pola milijuna, s obzirom na to da je u EU rođeno 4,2 milijuna djece, a umrlo 4,7 milijuna ljudi. Godine 2020. stanovništvo EU-a smanjilo se za oko 100 tisuća ljudi (s 447,3 milijuna 1. siječnja 2020. na 447,2 milijuna 1. siječnja 2021.), zbog kombinacije manjeg broja rođenih, više umrlih i manje neto migracije (Europska komisija, 2023.).

U 2021. EU je izdala 2,95 milijuna boravišnih dozvola, što nam pokazuje usporedbu s 2,3 milijuna dozvola u 2020. Ove su se brojke gotovo poklopile s brojkama prije pandemije COVID-19 od 3,0 milijuna u 2019. Pad je prvenstveno posljedica provedbe mjera restrikcija putovanja s ciljem suzbijanja širenja virusa COVID-19. Primjetno je da je pandemija značajno utjecala na dozvole povezane s obrazovanjem, što je rezultiralo smanjenjem njihova udjela s 13% u 2019. na 11% u 2020. Nasuprot tome, dozvole u vezi

s radom doživjele su značajan porast u 2021., a njihov je udio porastao s 39 % u 2020. na 45 % u 2021.

Slika 5. Razlozi izdavanja dozvola u 2021. godini

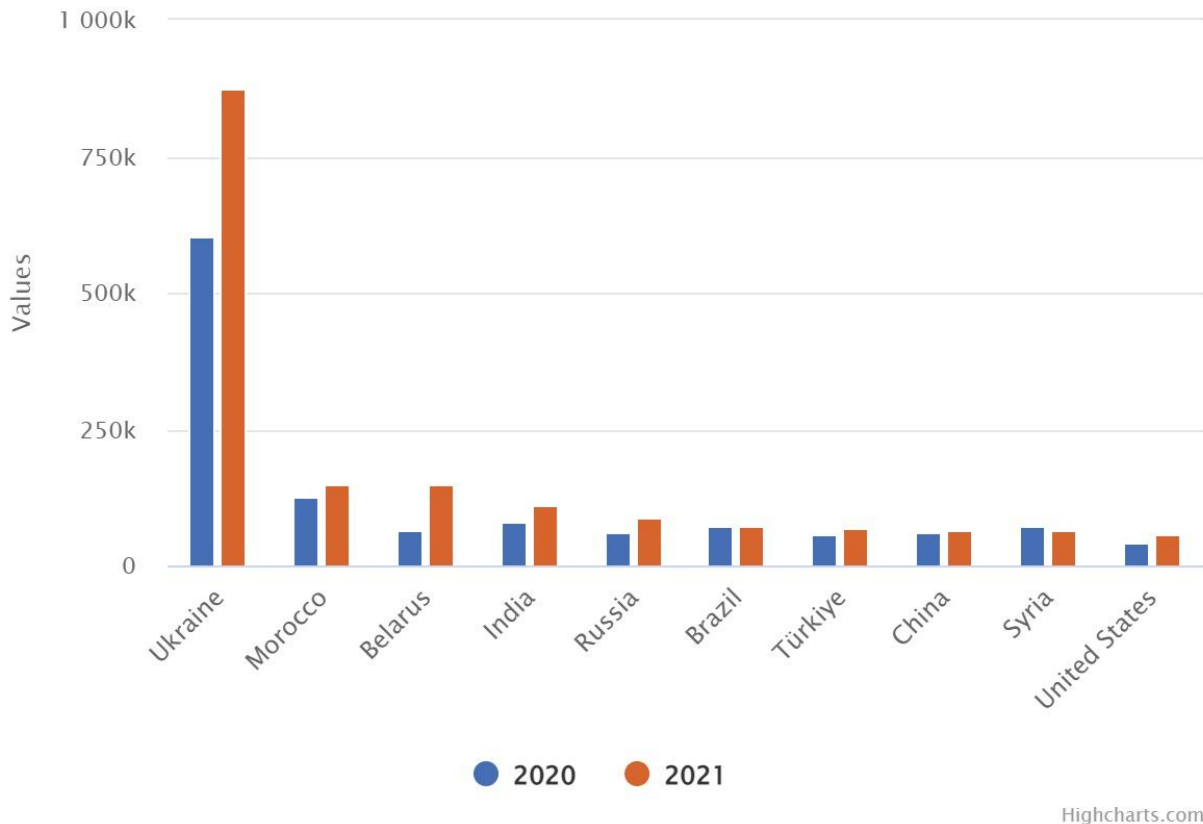

Highcharts.com

Izvor: EUROSTAT, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en (22.05.2023.)

Nakon ruske vojne agresije na Ukrajinu u veljači 2022., Europa se suočila s neviđenim priljevom stanovnika koji traže utočište. Taj broj je premašio čak i razmjere viđene tijekom razdoblja Drugog svjetskog rata. Kontinent je postao utočište za nebrojene ljude koji su zbog ratnih razaranja bili prisiljeni napustiti svoje domove (Europska komisija, 2023.).

Slika 6. Top 10 državljanstva s najvećim brojem boravišnih dozvola izdanih u državama članicama EU 2021 i 2020

Izvor: EUROSTAT, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en (22.05.2023.)

Iako možemo vidjeti da i prije početka rata u Ukrajini 2020. i 2021. najveći broj doseljenika u EU je iz Ukrajine. Nakon Ukrajine najmnogobrojniji su stanovnici Maroka pa Bjelorusije, Indije, Rusije, Brazila, Turske, Kine, Sirije te Sjedinjenih Američkih država. Maroko ima puno emigranata u EU iz dva razloga, prvi je taj što je to najbliža Afrička zemlja EU te je relativno lakše za doći u EU od ostalih zemlja Afrike te drugi razlog je zato što je drugi jezik u Maroku koji svatko tko se želi obrazovati mora naučiti Francuski te zato jako veliki broj stanovnika Maroka odlazi u Francusku zato što tamo imaju puno manje jezičnih barijera

4.2.3. Vanjska migracija stanovništva po županijama u RH

Promatrajući podatke i tablice DZS (2023) o migraciji stanovništva unutar granica RH može se vidjeti ono što je i najočekivanije. A to je, da najviše doseljenika svake godine ima Grad Zagreb koji ima i najveću populaciju u Republici Hrvatskoj. Nakon toga najviše doseljenika ima Splitsko Dalmatinska županija ako se promatra samo 2021. no ako se uzme u obzir sveukupno od 2017. do 2021. možemo vidjeti kako drugo mjesto izmjenjuju Istarska županija i Splitsko-dalmatinska županija. U obje županije vidljiv je veliki porast doseljenika, koji raste dosta velikom brzinom od 2017. do 2019. (DZS, 2023.).

Tablica 8. Doseljeni i odseljeni po županijama od 2017. – 2020. godine

Županija	2017.		2018.		2019.		2020.	
	doseljeni	odseljeni	doseljeni	odseljeni	doseljeni	odseljeni	doseljeni	odseljeni
Republika Hrvatska	15.553	47.352	26.029	39.515	37.726	40.148	33.414	34.046
Zagrebačka	830	3.201	1.741	2.828	2.934	2.941	2.529	2.505
Krapinsko-zagorska	192	593	314	619	855	633	1.046	713
Sisačko-moslavačka	502	3.211	795	2.130	1.068	1.904	962	1.207
Karlovačka	421	1.194	680	994	933	1.310	1.177	988
Varaždinska	343	1.346	718	1.172	1.408	1.384	1.206	1.182
Koprivničko-križevačka	185	989	271	827	368	748	438	502
Bjelovarsko-bilogorska	162	1.016	217	869	294	920	335	634
Primorsko-goranska	1.479	2.962	2.278	2.890	2.932	2.748	2.632	2.625
Ličko-senjska	178	608	328	443	462	424	349	359
Virovitičko-podravska	167	1.322	180	1.009	268	998	258	562

Požeško-slavonska	166	1.564	299	1.172	373	1.078	375	712
Brodsko-posavska	348	3.271	807	2.258	1.184	2.073	927	1.436
Zadarska	732	1.367	1.289	1.370	2.145	1.917	1.818	1.629
Osječko-baranjska	598	5.094	879	3.635	1.225	3.069	1.328	2.032
Šibensko-kninska	487	1.199	770	1.033	1.185	1.125	908	1.019
Vukovarsko-srijemska	447	5.091	820	3.001	1.164	2.510	940	1.953
Splitsko-dalmatinska	1.984	2.992	2.952	2.872	4.414	2.714	3.209	3.265
Istarska	1.859	1.543	2.765	1.852	3.977	2.582	3.813	2.600
Dubrovačko-neretvanska	555	788	1.016	716	2.025	725	1.600	1.112
Međimurska	203	1.187	512	1.256	867	1.088	866	1.003
Grad Zagreb	3.715	6.814	6.398	6.569	7.645	7.257	6.698	6.008

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (15.05.2023.)

Potom slijedi pad 2020. u broju doseljenika, no ne toliko značajan s obzirom na utjecaj pandemije uzrokovane COVID-19 virusom. Istarska županija 2019. godine imala je 3.977 doseljenika, a 2020. 3.813 doseljenika što nije nešto značajno veliki pad s obzirom na pandemiju. U Splitsko-dalmatinskoj županiji zato možemo vidjeti veliki pad, naime sa 4.414 doseljenika 2019. godine brojka je pala na 3.209 doseljenika 2020. godine što je za 257 doseljenika manje nego u 2019. godine (DZS, 2023.).

U Splitsko Dalmatinskoj županiji ponovo imamo rast doseljenika za 373 doseljenika u odnosu na 2020. točnije 3.582 doseljenika, no u Istarskoj županiji možemo vidjeti veliki pad broja doseljenika sa 3.813 na 3.046 to je pad od 767 doseljenika (DZS, 2023.). Od ostalih županija još je vrijedna spominjanja Primorsko-goranska županija, također sa rastom u razdoblju od 2017. do 2019. te nakon toga stagnacija na oko 2.600 doseljenika.

Razmotre li se sve ostale županije ne računajući Zagrebačku i grad Zagreb gotovo sve imaju rast broja doseljenika, neke manje neke više na primjer 2017. samo 3 županije, ne računajući Zagreb, imale su preko 1.000 doseljenika, a samo još 3 su imale preko 500 doseljenika te niti jedna županija nije imala broj doseljenika veći od 2.000. (DZS, 2023.). Stoga, može se zaključiti kako su brojevi doseljenika 2017. bili vrlo vrlo niski u svim županijama, ali zato 2021. nastupa poboljšanje u svim županijama, budući da velika većina županija ima broj doseljenika veći od 1.000 te samo 6 županija ima broj doseljenika manji od 1.000. Najmanji broj, gotovo svake godine, ima Virovitičko-podravska županija, jedino u 2017.-oj godini pobjeđuje Požeško-slavonsku županiju za 1 doseljenika, 167 Virovitičko-podravska naspram 166 doseljenika u Požeško-Slavonskoj. Uz Virovitičko-podravsku županiju Bjelovarsko bilogorska, Ličko senjska i Požeško slavonska su županije s najmanjim brojem doseljenika. U tim županijama od 2017. do 2019. broj doseljenika nikad nije premašio 500 doseljenika (DZS, 2023.). , no barem se broj doseljenika postepeno smanjivao.

Gledajući broj odseljenika prva županija koja iskače 2017. je Vukovarsko-srijemska sa 5.091 odseljenika, no taj broj se postepeno smanjuje . (DZS, 2023.). Također, u još nekim županijama se broj odseljenika postepeno smanjuje od 2017. do 2021. kao na primjer u bjelovarsko-bilogorskoj. U nekim županijama broj odseljenika stagnira, kao na primjer u Šibenskoj-kninskoj broj odseljenika je uvijek oko 1.100 odseljenika. U nekim

županijama možemo vidjeti porast broja odseljenika, kao na primjer u Dubrovačko-neretvanskoj i Primorsko goranskoj što je zanimljivo zato što obje županije imaju i porast broja doseljenika, međutim, očita je situacija u obje županije postoji po jedan grad kao centar, a to je Rijeka za Primorsko-goransku i Dubrovnik za Dubrovačko-neretvansku. Oba imaju ogroman turistički potencijal i zato imaju porast broja doseljenika te s druge strane obje županije imaju nerazvijeni te slabo naseljeni dio, Gorski kotar u primorsko goranskoj i Pelješac u Dubrovačko-neretvanskoj županiji od kojih ljudi pretežito odlaze u druge zemlje ili gradove u potrazi za većim životnim standardom. Izgradnjom Pelješkog mosta to bi se moglo promijeniti, s obzirom da se prognozira brži i intenzivniji razvoj turizama.

U gradu Zagrebu broj odseljenih stanovnika od 2017. do 2021. varira oko 6.008 odseljenika. 2020. godine u doba korona pandemije i 7.391 odseljenika 2021. (DZS, 2023.). Unatoč tome migracijski saldo za Grad Zagreb je najveći u Hrvatskoj u iznosu 1008 ljudi. Migracijski saldo u 2021. za ostale županije pozitivan je samo za još 3 županije, a to su, iznenađujuće, Koprivničko-križevačka županija sa 179 više doseljenika nego odseljenika te Splitsko-dalmatinska županija sa 161 više doseljenika nego odseljenika i Istarska županija sa 352 više doseljenika nego odseljenika što nije veliko iznenađenje uzimajući u obzir razvijenost turizma u obje županije i vrlo pogodni životni uvjeti i dobra povezanost s ostatkom centralne Europe Istre. Ako se gleda prosjek odseljenih iz svih županija, osim Grada Zagreba, može se vidjeti kako je za 2017. prosjek 2348, za 2018. prosjek je 2034., 2019. je prosjek 2.032, 2020. je prosjek 1.813, 2021. je prosjek 1.925 stoga se može ustanoviti kako se broj odseljenika smanjuje od 2017. do 2021. ne računajući 2020. zbog korona krize.

U unutarnjim migracijama vidi se proces deruralizacije pogotovo mladih ljudi. Nestajanje čitavih sela u nekim ruralnim regijama pogotovo u Gorskom Kotaru i Lici. Ljudi, naročito, mladi vole odlaziti u veće gradove kako bi lakše našli posao. U 2021. 71.864 osoba je promijenilo svoju adresu stanovanja, a od toga 29132 ljudi se preselilo iz jedne županije u drugu (DZS, 2023.). 15.104 ljudi se preselilo među naseljima istog grada/općine. 27.628 se preselilo među gradovima/ općinama iste županije. Samo 7 županija ima pozitivan međužupanijski migracijski saldo, a to su Zagrebačka sa 1.904,

Istarska 459, Zadarska 263, Krapinsko zagorska 246, Karlovačka 162, Ličko senjska 40,
Primorsko goranska 20.

5. ZAKLJUČAK

Analiza vanjskih migracijskih u Republici Hrvatskoj otkriva značajan rast broja useljenika u posljednjih 12 godina. Osobito je vrijedan značajan porast u 2018., s porastom s 15.553 imigranata u 2017. na 26.029 imigranata u 2018. Ovaj pozitivan trend nastavio se u 2019., dosegnuvši rekordnu visinu od 37.726 imigranata. Iako je utjecaj pandemije COVID-19 doveo do pada broja imigranata u 2020., važno je uzeti u obzir prevladavajuće uvjete s obzirom na okolnosti ograničenja putovanja i globalne neizvjesnosti. Značajne fluktuacije u broju doseljenika i odseljenika tijekom godina. Broj iseljenika je također u porastu od ulaska Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine, a vrhunac je dosegao 2017. godine.

Utjecaj pandemije COVID-19 u 2020. rezultirao je blagim padom broja migracija. Hrvatska ako želi imati veći ekonomski uspjeh i manju ovisnost o turizmu mora poduzeti neke politike koje će zadržati puno veći broj obrazovanog stanovništva i/ili politike koje će privući strane državljane u Hrvatsku. Strani državljani koji bi bili zanimljivi Hrvatskoj trenutno su visoko obrazovane osobe ali i još više nužniji Hrvatskoj su fizička radna snaga koja će raditi na gradilištima i u tvornicama jer pogotovo na mjestima gdje je turizam „procvjetao“ nitko više ne želi raditi teške poslove jer postoji velik broj poslodavca koji nude dobru plaću za praktički „ništa“ ne raditi kao na primjer naplaćivanje parkinga ili noćni čuvari. Te s tim rečenim možemo se zapitati zašto bi netko radio neki posao od 9 do 4 cijele godine za lošu plaću kada mogu 3 mjeseca u godini raditi malo više od 9 do 4 te ostatak godine živjeti od dohodka ostvarenog preko ljetne sezone. Kao što možemo zaključiti u Hrvatskoj postoje mnogobrojni „pull faktori“ koji mogu privući ljude za život u priobalnoj Hrvatskoj sigurno.

Problem u Hrvatskoj su takozvani „push Faktori“ koji tjeraju mlade ljude i obitelji van Hrvatske a neki od najznačajnijih su nepravda i korumpiranost vlasti te državnih tijela, relativno niske plaće u usporedbi s ostatkom EU iako se zadnjih par godina i to popravlja, starenje stanovništva i nedostatak „života“ u malim turističkim mjestima van turističke sezone.

Migracije unutar EU-a odigrale su ključnu ulogu u oblikovanju populacijske dinamike. U 2022. dogodile su se migracije unutar EU-a i izvan EU-a, pri čemu je približno 1,92

milijuna ljudi emigriralo u zemlje EU-a, a 960.000 ljudi emigriralo je u zemlje izvan EU-a. Bez migracija, europsko bi stanovništvo doživjelo pad 2019. Međutim, 2020. stanovništvo EU-a neznatno se smanjilo zbog kombinacije manje rođenih, više umrlih i smanjene neto migracije. Također na populaciju EU uvelike trenutno utječe rat u Ukrajini zbog kojeg trenutno po zemljama EU živi ogroman broj Ukrajinских državljana.

Razvijene zemlje EU kao što su Njemačka, Francuska i Nizozemska uvelike se oslanjaju na imigrante kao svoju radnu snagu koja potiče daljnji ekonomski rast kao što znamo Ujedinjeno Kraljevstvo naišlo se s ogromnim problemima kada je izašla iz EU jer je izgubila ogroman dio svoje radne snage što je dovelo do nestašice na primjer vozača kamiona i medicinskih sestara. U razdoblju od 2001. do 2020., stanovništvo Europske unije (EU) bilježilo je rast, ali u sljedeće dvije godine primijećen je pad broja stanovnika. Uočen je porast stanovništva u 17 država članica, dok je deset zemalja imalo smanjenje stanovništva. Luksemburg, Malta, Irska i Cipar ostvarili su najveća relativna povećanja, dok su Litva i Latvija imale najveći relativni pad.

Stopa nataliteta, koja prikazuje broj živorođene djece na 1.000 pojedinaca, varira unutar EU-a. Unatoč blagom porastu do 2008., stopa nataliteta općenito je u padu, s izuzetkom nekoliko zemalja koje su zabilježile rast. Stopa smrtnosti također pokazuje fluktuacije unutar EU-a, s tendencijom rasta. Prirodni prirast stanovništva, odnosno razlika između živorođenih i umrlih, postao je negativan u EU-u od 2012. godine. Starenje stanovništva i pandemija COVID-19 također su utjecali na ovaj trend. Stanovništvo Republike Hrvatske doživjelo je značajne promjene tijekom proteklih desetljeća. Od prvog modernog popisa stanovništva 1857. do popisa 1961., broj stanovnika se udvostručio. Tijekom Prvog svjetskog rata broj stanovnika je rastao, ali je rat ostavio negativan utjecaj, pa je broj stanovnika 1921. bio manji.

Nakon Drugog svjetskog rata, broj stanovnika se povećavao, a 1991. zabilježen je najveći broj stanovnika u povijesti Hrvatske. Međutim, događaji iz 1990-ih, uključujući domovinski rat i masovno iseljavanje, uz promjene u metodama popisivanja, doveli su do smanjenja stanovništva koje je bilo evidentno u popisima 2001. i 2011. Najveći pad broja stanovnika dogodio se u posljednjem desetljeću, od 2011. do 2021. godine. Uspoređujući popise stanovništva iz 1991. i 2021., vidljivo je da se stanovništvo RH smanjilo za otprilike 19% od osamostaljenja. Do 2100. godine se prognozira smanjenje broja stanovnika u

većini zemalja, uključujući Hrvatsku. Zemlje s većim brojem imigranata očekuju blagi rast, dok se za Francusku, Španjolsku i Njemačku predviđa smanjenje. Prognoze za Hrvatsku ukazuju na smanjenje stanovništva za oko 1 milijun ili 26,77%. Ovi podaci naglašavaju demografske izazove s kojima će se suočiti Hrvatska i druge zemlje u budućnosti, kao što su starenje stanovništva i potreba za održivim rješenjima za demografske promjene.

Europa također se suočava s općim trendom populacijskih gibanja. Neke zemlje Europske unije, poput Njemačke, Italije, Španjolske i Poljske, također bilježe smanjenje broja stanovnika i negativne stope prirodnog prirasta. Različiti faktori, poput urbanizacije, migracije, promjena obiteljskih vrijednosti i socioekonomskih uvjeta, utječu na demografsku sliku kontinenta.

Kako bi se suočile s ovim izazovima, vlade i institucije provode različite politike i mjere. To uključuje poticanje pronatalitetnih politika, kao što su financijske potpore za obitelji, roditeljski dopusti i usluge za djecu.

LITERATURA

Knjige:

1. Akrap, A. (2003): Činitelji demografskih kretanja u Republici Hrvatskoj, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb
2. Bilejn, M. (2002): Ekonomska geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru, Zadar.
3. Gelo, J. (1987): Demografske promjene u Hrvatskoj, Globus, Zagreb.
4. Mišetić, A. (2005): Stanovništvo Hrvatske - dosadašnji razvoj i perspektive, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.
5. Nejašmić, I. (2005): Demogeografija : stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Školska knjiga, zagreb.
6. Stiperski, Z. (2003): Megagrađovi svijeta : središta moći i nade, Meridijani, Zagreb.
7. Wertheimer-Baletić, A. (1999): Stanovništvo i razvoj, Mate, Zagreb.

Znanstveni članci:

1. Akrap, G., Kalinić, P. (2015): Forced migrations – powerful non kinetic weapon, national security and the future, Vol. 16, No. 2 – 3, str. 10 – 28
2. Čačić - Kumpes, J., Gregurović, S., Kumpes, J. (2012): Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj, Revija za sociologiju, Vol. 42, No. 3, str. 305 - 336.
3. Mesić, M..(2002): Globalizacija migracija, Migracijske i etničke teme, Vol. 18., No. 1, str. 7 – 22
4. Penava, M. (2011): Utjecaj migracija na europsko tržište rada, Ekonomska misao i praksa, god. XX, br. 2, Zagreb., str. 335 – 362
5. Sassen, S. (2001): »Immigration in Global Cities«, www.interplan.org/immig/im01001.html, pristupljeno 10.12.2018., str. 1 – 12

6. Zlatković Winter, J. (2004): Suvremena migracijska kretanja u Europi, Migracijske i etničke teme, Vol. 20., No. 2 – 3, str. 161 – 170

Internet izvori:

1. DZS (2023): MIGRACIJA STANOVNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE U 2021., dostupno na <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030>, pristupljeno 15.05.2023.
2. DZS (2023): Migracijska kretanja, dostupno na https://web.dzs.hr/PXWeb/Selection.aspx?px_tableid=SM31.px&px_path=Stanovni%c5%a1tvo_Migracije&px_language=hr&px_db=Stanovni%c5%a1tvo&rxid=eb2a30b6-8e3d-4a94-91da-b3adc287b7df, pristupljeno 15.05.2023.
3. Europska komisija (2023): Statistics migration in Europe, dostupno na https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en, pristupljeno 15.05.2023.
4. EUROSTAT (2023): Demography and population, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/demography-population-stock-balance/database>, pristupljeno 15.05.2023.

POPIS SLIKA

Slika 1. Prirodno kretanje stanovništva u razdoblju 2002.- 2021. godine.....	10
Slika 2. Dobno - spolna struktura Hrvatske prema popisu 2021. godine	17
Slika 3. Saldo migracije stanovništva RH s inozemstvom od 2011. do 2020. godine.....	27
Slika 4. Hrvatski državljani odseljeni u inozemstvo u 2021. prema zemlji odseljena	32
Slika 5. Razlozi izdavanja dozvola u 2021. godini	34
Slika 6. Top 10 državljanstva s najvećim brojem boravišnih dozvola izdanih u državama članicama EU 2021 i 2020.....	35

POPIS TABLICA

Tablica 1. Usporedba broja stanovnika svih 27 članica EU 2013 i 2021 godine	16
Tablica 2. Broj stanovnika RH po županijama.....	18
Tablica 3. Popisi stanovništva RH od 1857 do 2001. godine.....	20
Tablica 4. Projekcije stanovništva država EU 2023. – 2100. godine.....	21
Tablica 5. Doseljeni, odseljeni te migracijski saldo RH od 2001. do 2021. godine.....	25
Tablica 6. Doseljeni i odseljeni po dobi i spolu te ukupni saldo migracije, 2020. godina.....	28
Tablica 7. Doseljeni i odseljeni po dobi i spolu te ukupni saldo migracije, 2021. godina.....	29
Tablica 8. Doseljeni i odseljeni po županijama od 2017. – 2020. godine.....	37

SAŽETAK

Populacijska dinamika ima ogroman utjecaj na društvene, ekonomske i političke procese u različitim zemljama, stoga je izrazito važno razumjeti trendove i promjene u populacijskim kretanjima. Kroz pojmove nataliteta, mortaliteta, imigracija i emigracija te njihovih posljedica reprodukcije i depopulacije stanovništva cilj je dobiti širu sliku o dinamici populacije u RH i EU. Aktualni trendovi u populacijskim kretanjima općenito u razvijenim zemljama pa tako i u Hrvatskoj i EU je smanjenje stope mortaliteta, što u konačnici dovodi do starenja stanovništva.

Europa također se suočava s općim trendom populacijskih gubanja. Neke zemlje Europske unije, poput Njemačke, Italije, Španjolske i Poljske, također bilježe smanjenje broja stanovnika i negativne stope prirodnog prirasta. Različiti faktori, poput urbanizacije, migracije, promjena obiteljskih vrijednosti i socioekonomskih uvjeta, utječu na demografsku sliku kontinenta.

Kako bi se suočile s ovim izazovima, vlade i institucije provode različite politike i mjere. To uključuje poticanje pronatalitetnih politika, kao što su financijske potpore za obitelji, roditeljski dopusti i usluge za djecu.

Ključne riječi: stanovništvo, Hrvatska, Europa, migracije, starenje stanovništva

SUMMARY

Population dynamics have a huge impact on social, economic and political processes in different countries, therefore it is extremely important to understand trends and changes in population movements. Through the concepts of birth rate, mortality, immigration and emigration and their consequences of population reproduction and depopulation, the goal is to get a broader picture of population dynamics in the Republic of Croatia and the EU. Current trends in population movements in general in developed countries, including in Croatia and the EU, is a reduction in the mortality rate, which ultimately leads to an aging population.

Europe is also facing a general trend of population loss. Some countries of the European Union, such as Germany, Italy, Spain and Poland, are also recording a decrease in the number of inhabitants and a negative rate of natural increase. Various factors, such as urbanization, migration, changes in family values and socioeconomic conditions, affect the demographic picture of the continent. In order to face these challenges, governments and institutions are implementing various policies and measures. This includes encouraging pro-natal policies, such as financial support for families, parental leave and services for children.

Keywords: population, Croatia, Europe, migration, population aging